

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему Управління власним капіталом підприємства
ПрАТ «Електротехнологія» у сучасних умовах господарювання

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0728-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

освітньої програма фінанси і кредит
спеціалізації Банківська справа

_____ А.О. Толочко _____

Керівник д.е.н., професор Зборовська О.М.

Рецензент д.е.н., професор Череп А.В.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Банківська справа

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

« ____ » _____ 2019 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНЦІ**

Толочко Аліні Олександрівні

1. Тема роботи: «Управління власним капіталом підприємства ПрАТ «Електротехнологія» у сучасних умовах господарювання.
керівник роботи: Зборовська Ольга Михайлівна, д.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 4 липня 2019 року № 1111-с.
2. Строк подання студентом роботи: 2 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності підприємства ПрАТ «Електротехнологія», підручники, навчальні посібники, монографічні та періодичні видання вітчизняних та зарубіжних учених.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити сутність власного капіталу підприємства та його функції; розглянути особливості управління власним капіталом в сучасних умовах; розглянути показники ефективності управління власним капіталом підприємства; надати загальну характеристику фінансово-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Електротехнологія»; здійснити аналіз показників ефективності формування та використання власного та позикового капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія»; здійснити оптимізацію структури капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія» з метою підвищення рівня ефективності його використання.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 18 рис., 26 табл. і 1 формула.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Зборовська О.М., професор	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Зборовська О.М., професор	06.09.2019 р.	06.09.2019 р.
3	Зборовська О.М., професор	04.10.2019 р.	04.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 05.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	06.09.2019 р. – 03.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	04.10.2019 р. – 07.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	08.11.2019 р. – 21.11.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	22.11.2019 р. – 29.11.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	02.12.2019 р.	виконано

Студент _____ А.О. Толочко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ О.М. Зборовська
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ А.В. Линенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 106 с., 18 рис., 26 табл., 2 додатки, 75 джерел.

Об'єктом дослідження є процес управління власним капіталом підприємства на прикладі ПрАТ «Електротехнологія».

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретичних і методичних положень управління власним капіталом підприємства, а також розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації структури джерел фінансування підприємства ПрАТ «Електротехнологія».

Завдання: дослідити сутність власного капіталу підприємства та його функції; розглянути особливості управління власним капіталом в сучасних умовах; розглянути показники ефективності управління власним капіталом підприємства; надати загальну характеристику фінансово-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Електротехнологія»; здійснити аналіз показників ефективності формування та використання власного та позикового капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія»; здійснити оптимізацію структури капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія».

Методи дослідження: логічного дослідження, узагальнення, системний, методи порівняльного, статистичного та кількісного аналізу, аналітичний; метод прогнозування економічних процесів.

Одержані результати та їх новизна: удосконалено методіку прогнозування структури капіталу підприємства за рахунок використання методів оптимізації джерел фінансування діяльності підприємства ПрАТ «Електротехнологія».

Практичне значення мають сформульовані у кваліфікаційній роботі теоретичні та практичні результати, які можуть використовуватися в системі управління капіталом підприємства

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, ОПТИМІЗАЦІЯ, ОЦІНКА, СТРУКТУРА, УПРАВЛІННЯ.

SUMMARY

Qualifying work: 106 pp., 18 fig., 26 tab., 2 annex, 75 references.

The object of the study is the process of managing the company's own capital by the example of PJSC «Electrotechnology».

The subject of research is theoretical, methodical and practical aspects of managing the equity of the enterprise as a source of financing of economic activity.

The purpose of the qualification work is the development of theoretical and methodological provisions for managing the company's own capital, as well as the development of practical recommendations for optimizing the structure of sources of financing for the company PJSC «Electrotechnology».

Tasks: to explore the essence of the equity capital of the enterprise and its functions; to consider the features of equity management in modern conditions; to consider indicators of the effectiveness of the management of equity of the enterprise; provide a general description of the financial and economic activities of the enterprise PJSC «Electrotechnology»; to analyze the performance indicators of the formation and use of own and borrowed capital of the enterprise PJSC «Electrotechnology»; to optimize the capital structure of the company PJSC «Electrotechnology».

The methodological basis of this study is the method of historical and logical research - the study of the essence of capital in historical retrospect; method of generalization - for systematization of theoretical, methodological bases of capital management and visual presentation of the received actual data. During the research, logical and empirical methods of knowledge of mechanisms and forms of financial management were widely used, as well as methods of comparative, statistical analysis, forecasting of economic processes, graphoanalytical methods of displaying the results of research.

The results obtained and their novelty: the methodology for predicting the capital structure of an enterprise through the use of methods to optimize sources of financing the activities of the enterprise PJSC «Electrotechnology».

The theoretical and practical generalizations formulated in the qualification work are a contribution to the theory of assessment and management of the entity's finances that can be used in the enterprise's capital management system.

OWN CAPITAL, OPTIMIZATION, EVALUATION, STRUCTURE,
MANAGEMENT.

ЗМІСТ

ВСТУП

.....

8

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ
КАПІТАЛОМ
ПІДПРИЄМСТВ

.....

11

1.2 Сутність власного капіталу
підприємства

.....

11

1.2 Управління власним капіталом
підприємства

.....

20

1.3 Методичні підходи до аналізу ефективності управління капіталом
підприємства

.....

33

Висновки до першого
розділу

.....

41

2 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ
ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ
«ЕЛЕКТРОТЕХНОЛОГІЯ»

.....
45

2.1 Організаційно-економічна характеристика
підприємства

.....
45

2.2 Аналіз власного капіталу
підприємства

.....
53

2.3 Аналіз позикового капіталу
підприємства

.....
63

Висновки до другого розділу

.....
71

3 НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА
ПрАТ
«ЕЛЕКТРОТЕХНОЛОГІЯ»

.....
73

3.1 Оптимізація структури
капіталу

.....
73

3.2 Стратегічне управління власним капіталом підприємства за
ситуаційним
підходом

.....
86

Висновки до третього
розділу

.....
93

ВИСНОВКИ

.....
95

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ

.....
99

ДОДАТКИ

.....
108

ВСТУП

Діяльність підприємства в умовах ринкової економіки, незалежно від форми власності, організаційно-правового статусу і галузевої спрямованості, безпосередньо залежить від капіталу та його структури. Результат і ефективність діяльності підприємства визначаються в першу чергу рівнем раціонального використання капіталу. Актуальним у цьому питанні є вирішення проблем управління капіталом підприємств, як основним джерелом отримання максимального прибутку, рентабельності, фінансової стійкості та засобом підвищення конкурентних переваг підприємства.

Найсуттєвішим показником, що характеризує фінансовий стан підприємства, є власний капітал. Тому питання його формування, використання та управління мають важливе значення в управлінні діяльністю як приватних, так і державних підприємств, також можна додати, що власний капітал є основою стійкого росту та фінансової стійкості.

Інформація про власний капітал є підґрунтям для аналітичних прогнозів щодо майбутнього розвитку підприємства. Таким чином, вагомим завданням будь-якого підприємства є ріст власного капіталу. Звичайно, що в сучасних умовах збільшення власного капіталу неможливе без розробки та реалізації ефективних управлінських рішень. У процесі управління власним капіталом необхідним є постійний контроль за його зміною, що в свою чергу дозволить виявляти причини його зміни. У цьому аспекті виникає необхідність комплексного аналізу власного капіталу, визначення факторів його зміни та розробки напрямів управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вирішення складних проблем політики управління власним капіталом зробили вітчизняні вчені, такі як І. Ансофф, В. Баліцька, І. Бланк, В. Грінченко, М. Козоріз, Т. Крамаренко, М. Крупка, І. Лютий, В. Міщенко, С. Науменкова, В. Пономаренко, О. Терещенко, Г. Швиданенко, Н. Шевчук.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри широке висвітлення проблем управління власним капіталом суб'єктів господарювання у науковій літературі, за умов динамічних змін та непередбачуваності економічної ситуації в Україні та світі, необхідно систематизувати та узагальнити теоретико-методичні аспекти мобілізації власного капіталу реального сектору економіки, актуалізувати теоретичні питання, які б дали змогу забезпечити належну якість організації фінансового управління на вітчизняних суб'єктах підприємництва.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретичних і методичних положень управління власним капіталом підприємства, а також розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації структури джерел фінансування підприємства ПрАТ «Електротехнологія».

Для досягнення поставленої мети вирішено наступні завдання:

- досліджено сутність власного капіталу підприємства та його функції;
- розглянуто особливості управління власним капіталом в сучасних умовах;
- розглянуто показники ефективності управління власним капіталом підприємства;
- надано загальну характеристику фінансово-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Електротехнологія»;
- здійснено аналіз власного та позикового капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія»;
- здійснено оптимізацію структури капіталу ПрАТ «Електротехнологія» з метою підвищення рівня ефективності його використання;
- розроблено рекомендації щодо удосконалення управління власним капіталом підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління власним капіталом підприємства на прикладі ПрАТ «Електротехнологія».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти

управління власним капіталом підприємства як джерелом фінансування господарської діяльності.

Методичною основою даного дослідження є метод історичного та логічного дослідження – дослідження сутності капіталу в історичній ретроспективі; метод узагальнення – для систематизації теоретичних, методологічних засад управління капіталом та наочного представлення отриманих фактичних даних. У ході дослідження широко використовувалися логічні й емпіричні методи пізнання механізмів і форм управління фінансами, а також методи порівняльного, статистичного аналізу, прогнозування економічних процесів, графоаналітичні методи відображення результатів досліджень.

Інформаційну базу для написання кваліфікаційної роботи становили: підручники, навчальні посібники, монографічні та періодичні видання вітчизняних та зарубіжних вчених. Окрім того, використовувалася фінансова звітність підприємства ПрАТ «Електротехнологія».

Наукова новизна отриманих результатів полягає у наступному:

– удосконалено методику прогнозування структури капіталу підприємства за рахунок використання методів оптимізації джерел фінансування діяльності підприємства ПрАТ «Електротехнологія».

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані у кваліфікаційної роботі теоретичні та практичні узагальнення є внеском у теорію оцінки й управління фінансами суб'єкта господарювання, які можуть використовуватися в системі управління капіталом підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження подано до збірника тез-доповідей V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Сталий розвиток економіки на засадах ресурсоефективності»: (м. Запоріжжя, грудень 2019 р.).

За результатами дослідження подано до друку статтю у збірник наукових праць «Нова економіка».

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність власного капіталу підприємства

Домінантою функціонування та розвитку підприємницьких структур є капітал. Його ефективне формування на мікрорівні сприяє стійкому економічному зростанню добробуту власників, а на макрорівні – збільшенню суспільного багатства нації. Отже, капітал – достатньо вагома економічна категорія.

Із розвитком економічної науки розуміння природи та сутності капіталу змінювалось відповідно до загального розвитку знань з економічної теорії та політичної економії, економіки, фінансів, менеджменту тощо. І як наслідок – у сучасній економічній літературі досі немає однозначного трактування поняття «капітал» [12]. Отже, актуальним є дослідження еволюції знань про капітал із позицій походження терміна, виникнення теорій (концепцій) капіталу, форм його прояву, сфер існування і застосування поняття. В історичному контексті етимологію слова «капітал» пов'язують із латинським «capitalis», що в перекладі означає головну грошову суму, назначену до займу на відсоток [22], і є дериватом, тобто похідним від «caput» – голова.

Історично сформувалася низка основних теорій капіталу, серед яких [23, 29]:

- грошова теорія меркантилістів, представники якої ототожнювали термін «капітал» з термінами «гроші», «багатство», «аванси»;
- натуралістична теорія класичної школи політекономії, що представляє капітал як вкладення у виробництво, частину матеріальних запасів або частину багатства країни, тобто є матеріально-речовинним трактуванням капіталу;
- теорія Карла Маркса, згідно з якою категорію капітал трактують як

вартість, що приносить додану вартість;

- теорія всеосяжного капіталу І. Фішера, згідно з якою під капіталом розуміють все те, що здатне протягом певного часу приносити дохід: «...будь-яке благо, що приносить дохід своєму власнику, незалежно від сфери застосування, є капіталом»;

- теорія фінансового капіталу монетаристів, яка абсолютизує роль фінансової сфери в економіці та відповідно головну роль віддає фінансовому (грошовому) капіталу;

- теорія людського капіталу, прихильники якої вважають людину, її знання, навички, уміння, талант, здібності та інші обдарування найважливішим фактором економічного успіху будь-якого підприємства чи країни;

- теорія інтелектуального капіталу, відповідно до якої капітал – права користування, торгові марки, патенти, ліцензії, ноу-хау, програмне забезпечення для комп'ютерної техніки, інструктивний та нормативний матеріали, знання, вміння, навички людей, зв'язки з клієнтами, зв'язки з постачальниками, з владою, корпоративна культура тощо.

Безперечно, свій внесок у визначення цієї складної дефініції вклали й українські дослідники. Видатний учений М. Туган-Барановський (1865–1919 рр.) висловив думку, що капітал – це ті чи інші речі, котрі через певні суспільні умови набувають здатність зростати в своїй вартості і, таким чином, давати постійний дохід тому, кому вони належать [17]. За результатами дослідження М. Туган-Барановського, диспропорційність у розміщенні капіталу є однією з головних причин економічних криз, що відбуваються в країнах.

На сучасному етапі розвитку суспільства представники західної економічної науки ототожнюють капітал з благами тривалого використання, що створюються людиною для виробництва інших товарів і послуг [71].

Поняття «капітал» включає в себе різноманітність сутнісних сторін складного економічного процесу. Український учений-дослідник І. Бланк, з

огляду на вищезазначене, пропонує розглядати основні характеристики, що визначають особливості застосування категорії «капітал», виходячи безпосередньо із практичної площини. Учений виділив 10 ознак капіталу [3].

Основні характеристики капіталу, сформульовані І. Бланком:

капітал виступає як об'єкт економічного управління;

- капітал є накопиченою цінністю;
- капітал є виробничим ресурсом, тобто фактором виробництва;
- капітал виступає інвестиційним ресурсом;
- капітал є об'єктом власності та розпорядження;
- капітал є носієм фактора ліквідності;
- капітал є носієм фактора ризику;
- капітал виступає як об'єкт надання тимчасових переваг;
- капітал є об'єктом купівлі-продажу;
- капітал виступає джерелом доходу.

Кожне підприємство, що здійснює виробничу чи комерційну діяльність, повинно мати відповідний капітал, який є важливим інструментом управління власністю. Власний капітал є стрижнем фінансово-господарської діяльності всіх підприємств незалежно від організаційно-правової форми господарювання. Без його достатнього розміру неможливо отримати прибуткову діяльність підприємств. Ефективність господарської діяльності будь-якого підприємства визначається процесами формування і використання його власного капіталу. Власний капітал характеризує вартість фінансових ресурсів підприємства, що належать йому на правах власності та використовуються для формування певної частини активів, які мають назву «чистих активів». Тобто власний капітал постійно перебуває у власності підприємства і в його розпорядженні [10].

Ми вважаємо, що формування власного капіталу є першочерговим завданням усіх підприємств, оскільки без нього функціонування підприємства, а також здійснення його діяльності є неможливим. Процес формування власного капіталу є одним із найважливіших фінансових

процесів, які відбуваються на підприємстві. Формування власного капіталу передуює в часі організації виробничого процесу, в ході якого вже відбувається використання власного і залученого капіталів. Таким чином, процес формування власного капіталу має неперервний характер і не закінчується залученням необхідної величини статутного капіталу.

Оскільки власний капітал є важливою складовою капіталу підприємства то відповідно він набуває таких значень у фінансово-господарській діяльності підприємства, як [52]:

- основа і фундамент капіталу підприємства;
- носій факторів ризику та ліквідності;
- найважливіший барометром рівня ефективної господарської діяльності підприємства і джерело формування добробуту його власників як у початковому, так і в майбутньому періодах;
- характеризує фінансові ресурси підприємства, що забезпечують дохід;
- зберігає свою стабільність у разі кількісної зміни складу акціонерів;
- відображає процес утворення і використання фінансових ресурсів;
- знаходить відображення в певній сукупності активів підприємства, де він існує як частина продуктивних сил суб'єктів господарювання;
- найважливіша економічна база функціонування не тільки окремого суб'єкта господарювання, а й об'єктивна умова розвитку держави і суспільства;
- основний параметр умови ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства.

Структура й динаміка власного капіталу є найсуттєвішими показниками, що визначають фінансовий стан підприємства. Власний капітал показує частину майна підприємства, яка фінансується за рахунок коштів власників та власних засобів підприємства. Фактично він є не тільки основою створення підприємства, але й стабільністю та продовженням його господарської діяльності [4, 36].

В науково-економічній літературі вчені наводять різні визначення

власного капіталу (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Типові підходи до визначення поняття «власний капітал»
[31, 46, 66]

Автор	Визначення власного капіталу
А.В. Хмелевська та Г.М.Незборецька	Модифікована величина заборгованості підприємства його засновникам у розмірі вартості активів, які ним забезпечуються.
М.Г. Стоянова, Н.Г. Сичов	Категорія, що виражає частку власників у засобах виробництва.
О.І. Пилипенко	Загальна вартість власних засобів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються ним для формування його активів.
В.В. Сопко, С.Ф. Голов, Б.А.Райзберг, Д.Л. Міддлтон, Л.К. Чедвик	Капітал, вкладений власниками (засновниками) підприємства.
П.С. Безруких, Н.П. Кондратков, Л.П. Краснова, Г.В. Савицька	Джерело утворення майна, основне джерело фінансування.

Розгляд поняття «власний капітал» в економічній літературі дає підстави говорити про дискусійність його визначення. Це зумовлене відсутністю єдиної теорії капіталу, відповідно, трактування природи капіталу. Вивчивши різні позиції, ми дали комплексне визначення поняття «власний капітал»: сукупність фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, що належать йому на правах власності та були створені за рахунок коштів власників підприємства або в результаті його ефективного господарювання, наявність яких забезпечує фінансову стійкість підприємства, тобто можливість та безперервність господарської діяльності та зниження його фінансового ризику.

Структури власного капіталу дає можливість чітко виокремити стартові можливості підприємства й потенціал щодо створення власних фінансових ресурсів як результат господарської діяльності (у вигляді резервів, прибутку чи інших надходжень). Характеристика складових власного капіталу за визначеною структурою подана в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Елементи власного капіталу за джерелами формування в процесі господарської діяльності, їх характеристика [11, 69]

Складові власного капіталу	Характеристика
Капітал власників (засновників)	Складається зі внесків засновників, як зареєстрованих у державних реєстрах (статутний капітал, пайовий капітал), так і незареєстрованих, так званих додаткових внесків засновників.
Зареєстрований оплачений капітал	Сума фактично оплаченого зареєстрованого капіталу. Визначається різницею між сумою власного капіталу згідно з установчими документами (статутний капітал, пайовий капітал) та сумою неоплаченого й вилученого капіталу.
Додатково вкладений капітал	Додатково вкладений власниками (засновниками) капітал є в корпоративних підприємствах емісійним доходом від продажу акцій власної емісії, у партнерських та індивідуальних підприємствах - додатковими внесками засновників на добровільних засадах задля забезпечення розвитку підприємства.
Капітал, створений в процесі діяльності	Капітал, отриманий в процесі господарської діяльності підприємства складається з резервного капіталу, розподіленого та нерозподіленого прибутків (зменшений на непокриті збитки).
Резервний капітал	Є сумою резервів, утворених згідно з чинним законодавством або установчими документами за рахунок нерозподіленого прибутку підприємств.
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Є чистим фінансовим результатом діяльності підприємства після сплати доходів власникам та формування резервного капіталу.
Інший власний капітал	Капітал, отриманий в результаті безоплатної передачі майна або індексації майна чи з інших джерел.
Капітал у дооцінках	Капітал, що складається із сум дооцінки необоротних активів та фінансових інструментів.
Дарчий капітал	Є вартістю необоротних активів, безоплатно одержаних підприємством від інших юридичних або фізичних осіб.
Інший додатковий капітал	Інші види додаткового капіталу, отримані чи створені в процесі господарської діяльності (грошові та майнові пожертви, гранти тощо).

В цілому власний капітал підприємства можна поділяти на окремі види. Зокрема в економічній літературі існує поділ власного капіталу за такими ознаками [9]:

- за належністю до підприємства (наявний і тимчасовий);
- за формою інвестування (у грошовій, матеріальній та нематеріальній формі);
- за ступенем оплати (номінальний, оплачений, неоплачений);

- за резидентністю засновників (капітал засновників резидентів і нерезидентів);
- за ступенем мобільності (закріплений і гнучкий);
- за ефективністю результату підприємства (капітал в результаті ефективного результату діяльності та капітал в результаті, визнання „незароблених доходів”);
- за характером використання власниками (споживчий і реінвестований власний капітал);
- за джерелами формування (накопичений, вкладений, коригуючий).

Для фінансового управління власним капіталом також важливим є визначення його функцій, що наведено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Функції власного капіталу [1, 20, 54]

Назва функції	Значення функції
1	2
Функція заснування та введення в дію підприємства	Статутний капітал – це фінансова основа для введення в дію будь-якого підприємства
Функція довгострокового фінансування діяльності	Власний капітал використовується підприємством необмежено довго
Функція відповідальності	Відповідальність підприємства перед зовнішніми користувачами визначається сумою власного капіталу, відображеною в балансі
Функція компенсації понесених збитків (захисна функція)	Чим більший власний капітал, тим більша ймовірність погашення збитків підприємства та уникнення банкрутства
Функція забезпечення перспективної кредитоспроможності	Власний капітал є гарантією погашення кредиту. Наявність більшого власного капіталу свідчить про вищу кредитоспроможність підприємства, а також розширює можливості залучення позикового фінансування в майбутньому
Функція фінансування ризику	Власний капітал використовується у випадку здійснення підприємством ризикових проектів
Функція управління та контролю	Законодавство передбачає участь власників підприємства в його управлінні. Володіння контрольним пакетом акцій є тотожним фактичному контролю над підприємством, тобто дає змогу управляти виробничою та фінансовою політикою підприємства
Функція розподілу доходів і активів	Частки окремих власників у капіталі є основою при розподілі фінансового результату і майна при ліквідації підприємства

Продовження таблиці 1.3

1	2
Репрезентативна функція	Значний власний капітал сприяє формуванню позитивного іміджу підприємства у його теперішніх і майбутніх бізнес-партнерів. Крім того, працювати на такому підприємстві престижно, що сприяє залученню кваліфікованого персоналу
Функція поточного управління підприємством	Власний капітал є основою інформаційної та аналітично-математичної бази для оперативного управління суб'єктом господарювання
Нормативна функція	Приміром, від обсягу статутного капіталу залежить максимальний обсяг емісії облігацій АТ
Статистична функція	Власний капітал використовується при обчисленні загальноекономічних показників капіталізації підприємств та показників економічної безпеки держави
Комунікативна	Власний капітал виступає інструментом взаємодії підприємства з власниками, менеджментом, клієнтами, постачальниками, кредиторами та державою
Трансформаційна	Здатність власного капіталу швидко і без обмежень перетворюватись у виробничий ресурс суб'єкта господарювання

На нашу думку, деталізація вищезазначених функцій власного капіталу акціонерних товариств має досить умовний характер, оскільки всі функції тісно переплетені та здійснюються практично одночасно. Реалізація цих функцій дозволяє досягнути досить високої ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Суб'єкт господарювання, залучаючи додаткові обсяги власного капіталу, збільшує свою фінансову стійкість і платоспроможність та мінімізує ризик банкрутства, проте не використовує можливостей зростання фінансового потенціалу, приросту фінансової рентабельності вкладеного капіталу та податкової економії.

Власний капітал є основним початковим та умовно безстроковим джерелом фінансування господарської діяльності підприємства, а також джерелом збитків підприємства, він є одним із найвагоміших показників, що використовуються для оцінки фінансового стану підприємства, оскільки показує, з одного боку, ступінь фінансової самостійності підприємства, а з другого – ступінь кредитоспроможності підприємства [13, 21].

Функціонування капіталу підприємства у процесі його виробничого використання характеризується процесом постійного кругообігу. Кожен

завершений оборот капіталу складається з низки стадій (рис. 1.1).

Отже, у процесі кругообігу власний капітал підприємства проходить три стадії. На першій стадії власний капітал у грошовій формі інвестується в певні активи (оборотні і необоротні), перетворюючись тим самим у виробничу форму. На другій стадії виробничий капітал у процесі виробництва продукції перетворюється в товарну форму (включаючи і форму виробничих послуг). На третій стадії товарний капітал у міру реалізації вироблених товарів та послуг знову перетворюється у грошовий капітал.

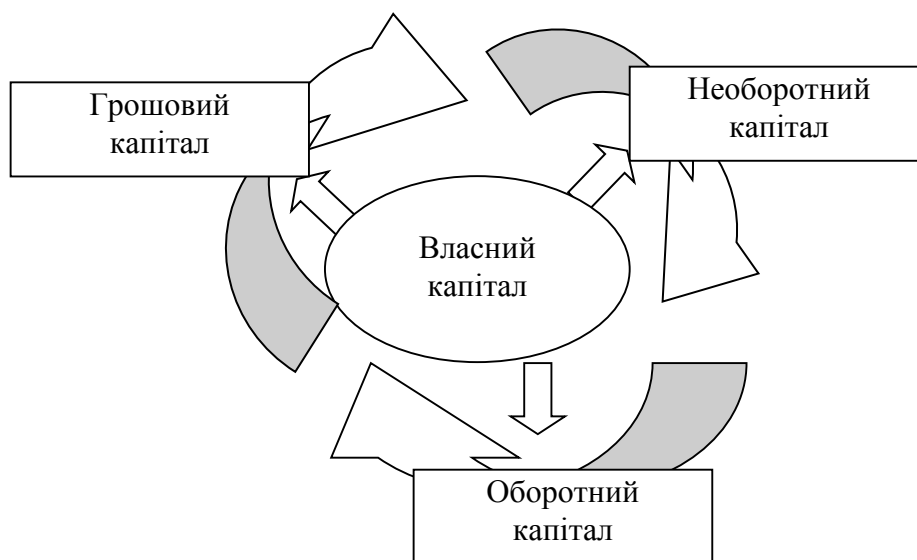

Рис. 1.1 – Рух власного капіталу підприємства у процесі його кругообігу [23]

Для здійснення нормального відтворювального процесу кожна з трьох стадій кругообігу капіталу має однакове значення. Проте з позиції керівника підприємства більша частина капіталу має перебувати у фінансовій (грошовій) формі.

Отже, дослідивши різні підходи визначення сутності власного капіталу, можна стверджувати, що, власний капітал підприємства – це власні джерела фінансування, які належать йому на правах власності, мобілізовані у процес економічних відносин шляхом включення їх у господарський оборот з метою підвищення капіталізації підприємства. Його розмір визначається як різниця

між активами і зобов'язаннями підприємства. Відомості щодо розмірів складових власного капіталу містяться у статуті підприємства. Кожний компонент власного капіталу має відповідне функціональне призначення, що дозволяє забезпечити ефективну господарську діяльність підприємства.

1.2 Управління власним капіталом підприємства

У діяльності будь-якого підприємства важливу роль відіграє вирішення проблеми забезпечення його функціонування необхідним обсягом капіталу, що є запорукою ефективної діяльності підприємства й отримання ефективного фінансового результату. Досягти цього можна тільки за умови ефективного управління капіталом підприємства. Найважливіший із внутрішніх чинників підвищення ефективності кругообігу капіталу є узгодженість взаємодії складових, що утворюють саме його структуру. Адже саме взаємодія складових капіталу підприємства забезпечується сферою управління, то й узгодженість їх функціонування має бути врахована у процесі управління [25].

Відзначимо, що управління капіталом підприємств трактується як [7, 45]:

- один з найважливіших факторів забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах;
- діяльність, що спрямована на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного «балансування»;
- процес управлінських дій у сфері формування та використання грошових коштів фондового та не фондового характеру.

Отже, управління капіталом – це система методів та принципів реалізації і розробки управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у господарській діяльності підприємства [26].

На прийняття рішень щодо управління власним капіталом впливає багато чинників економічного середовища. Пріоритетність залучення власного фінансування визначають, зокрема, внутрішні характеристики підприємства і підходи власників та менеджерів (одне товариство вибирає метод збільшення капіталу через емісію акцій, інше – обирає політику внутрішнього фінансування, мобілізуючи резерви і реінвестуючи більшу частину прибутку тощо). Певний вплив на прийняття рішень, пов'язаних із формуванням власного капіталу, має структура власності товариства (зовнішні і внутрішні власники), фінансова інфраструктура (ступінь розвинутості фондового ринку), правова система (захищеність інвесторів, законодавча база про банкрутство) [41].

Крім вищезгаданих, при залученні власного капіталу необхідно враховувати низку об'єктивних чинників впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, зокрема, такими чинниками внутрішнього середовища суб'єкта господарювання, на наш погляд, мають бути [31]:

1. Характер операційної діяльності суб'єкта господарювання (тривалість операційного циклу, галузь діяльності). При тривалому операційному циклі існує значно вища потреба у власному капіталі. Зазвичай суб'єкти господарювання з високою часткою необоротних активів у їх структурі та з високим рівнем фондомісткості отримують нижчий кредитний рейтинг, тому змушені обирати пріоритетним джерелом фінансових ресурсів власний капітал.

2. Рентабельність операційної діяльності підприємства. Більший обсяг прибутку від основної діяльності дає змогу реінвестувати його частину у виробничу діяльність зрілого підприємства, тобто проводити господарську діяльність за рахунок власних ресурсів.

3. Стратегічна позиція власників і менеджерів суб'єктів господарювання. Консервативність власників та управлінців суб'єкта господарювання передбачає провадження діяльності з мінімізацією ризиків, результатом чого є переважне фінансування за рахунок власних ресурсів.

3. Стратегічна позиція власників і менеджерів суб'єктів господарювання. Консервативність власників та управлінців суб'єкта господарювання передбачає провадження діяльності з мінімізацією ризиків, результатом чого є переважне фінансування за рахунок власних ресурсів.

4. Вплив операційного та фінансового ризиків. Зростання загального обсягу прибутку суб'єкта господарювання визначається спільним впливом ефектів виробничого та фінансового важелів, тому підприємства, для яких сила впливу виробничого важеля через галузеві особливості діяльності є нижчою, а обсяг випуску і реалізації продукції зростає, мають можливість (за інших рівних умов) збільшувати коефіцієнт фінансового важеля, тобто залучати більші обсяги боргового фінансування.

5. Стадія життєвого циклу суб'єкта господарювання. Підприємства, що перебувають на етапі зрілості, повинні більшою мірою використовувати власні фінансові ресурси, зокрема внутрішні, оскільки емісія акцій для розширення фінансової бази зрілими підприємствами може сприйматися інвесторами з певною пересторогою.

Основними чинниками зовнішнього середовища, які впливають на пріоритети в залученні фінансування, вважаємо, є такі [34]:

1. Стан товарного ринку. Волатильність попиту на продукцію суб'єкта господарювання та непередбачуваність динаміки товарного ринку є чинниками нарощення власного капіталу для мінімізації фінансових ризиків.

2. Рівень оподаткування доходу інвесторів від володіння цінними паперами. Зниження або анулювання податкових ставок на операції з цінними паперами індукує розвиток фондового ринку та інвестиційних процесів та прискорює перелив вільних фінансових ресурсів населення у інвестиції для підприємств.

3. Ціни фондового ринку. Можливості залучення власного капіталу суб'єктами господарювання на внутрішньому ринку залежать від рівня цін фондового ринку.

4. Бар'єри виходу суб'єктів господарювання на міжнародний ринок

капіталів. Труднощі виходу на міжнародний ринок капіталів обмежують можливості підприємств залучати власні фінансові ресурси від закордонних інвесторів.

5. Державне регулювання економічної діяльності суб'єктів господарювання. Рациональний державний контроль, стабільна та якісна законодавча база та дозвільна система дають змогу для ширшої і масштабнішої мобілізації власного капіталу підприємства.

Визначаючи концептуальні основи залучення фінансування у діяльність підприємств, необхідно, на наш погляд, особливу увагу акцентувати на принципах управління. На думку багатьох дослідників, принципи є більш постійними, ніж інші елементи системи управління. В економічній літературі в загальному розглядають принципи управління фінансами підприємства в цілому, не виділяючи окремих їх складових.

Виходячи з вищесказаного та на підставі аналізу праць вчених, ми вважаємо доцільним виділити основні принципи управління власним капіталом (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Принципи управління власним капіталом підприємства

[51]

Назва	Сутність
1	2
Принцип обґрунтування потреби в джерелах коштів	В процесі господарської діяльності фінансові служби повинні економічно обґрунтувати розміри власного капіталу на всіх етапах життєвого циклу товариства.
Принцип оцінки вартості окремих джерел власного капіталу і доцільності їх залучення	Всі джерела власного капіталу, які може залучати підприємство, повинні бути оцінені з позиції їхньої вартості. Тільки після цього можна приймати рішення про доцільність їх залучення.
Принцип пошуку і вибору джерел власного капіталу, виходячи з проведеної вартісної оцінки	Пошук і вибір джерел коштів для формування власного капіталу повинен здійснюватися на основі проведеної раніше вартісної оцінки
Принцип урахування ризику в процесі формування і використання власного капіталу	Формування і використання власного капіталу поєднане зі значним ризиком. Тому найважливішою умовою системи управління фінансовим капіталом є урахування можливих ризиків, їх мінімізація і страхування.

Продовження таблиці 1.4

1	2
Принцип контролю	Проведення фінансовими службами акціонерних товариств контролю формування та ефективного використання власного капіталу.
Комплексний характер прийняття управлінських рішень та високий динамізм управління	Постійні зміни умов зовнішнього й внутрішнього середовища потребують від системи управління власним капіталом здатності швидко пристосовуватися до цих змін.
Орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства	Формування цілей управління власним капіталом повинне здійснюватися з урахуванням стратегічних пріоритетів розвитку господарської діяльності.

Всі ці принципи повинні діяти одночасно, оскільки вони визначають умови рівноваги та ефективного функціонування системи управління власним капіталом, а рівень реалізації принципів може служити критерієм якості самої системи управління власним капіталом. Знання основних принципів управління власним капіталом дає змогу ефективно організувати процес його функціонування на підприємствах, забезпечуючи необхідний рівень фінансової стійкості і постійного нарощення ринкової вартості акціонерних товариств.

Сутність політики управління щодо забезпечення власним капіталом функціонування підприємства і виплат акціонерам зводиться до вирішення таких питань: вибір між джерелами формування власного капіталу; вибір схеми мінімізації податкових платежів; вибір форми залучення зовнішніх джерел фінансування власного капіталу та забезпечення їх привабливості на фінансових ринках; дивідендна політика, вибір схем виплат акціонерам і пропорції між реінвестованим прибутком і прибутком, який сплачується власникам [55].

Управління капіталом підприємства направлене саме для вирішення таких завдань [67]:

- формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного та фінансового розвитку підприємства;
- оптимізація розподілу сформованого капіталу за напрямками використання та видами діяльності;

- забезпечення умов досягнення максимального доходу капіталу при запланованому рівні фінансового ризику;
- забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності;
- забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства;
- забезпечення достатнього рівня фінансового контролю над підприємством з боку саме його засновників;
- забезпечення фінансової гнучкості підприємства; – оптимізація обороту капіталу;
- оптимізація обороту капіталу;
- забезпечення своєчасного реінвестування капіталу.

Управління капіталом може бути спрямоване на досягнення таких цілей: виживання фірми в умовах конкурентної боротьби; уникнення банкрутства і великих фінансових невдач; лідерство в боротьбі з конкурентами; збільшення ринкової вартості фірми; прийнятних темпів зростання економічного потенціалу фірми; зростання обсягів виробництва та реалізації; збільшення прибутку; зменшення витрат; забезпечення рентабельної діяльності і т.д.

Схема прийняття рішень з управління капіталом підприємств наведена на рис. 1.2.

Раціональне управління капіталом підприємств повинно включати наступні етапи [37]:

- виявлення та формулювання проблеми чи задачі управління капіталом підприємств, що повинна бути вирішена на базі використання минулого досвіду та наявних даних;
- прийняття управлінського рішення щодо використання фінансових ресурсів та його реалізація;
- аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також врахування його результатів в процесі нагромадження досвіду, який може бути використаний в майбутньому.

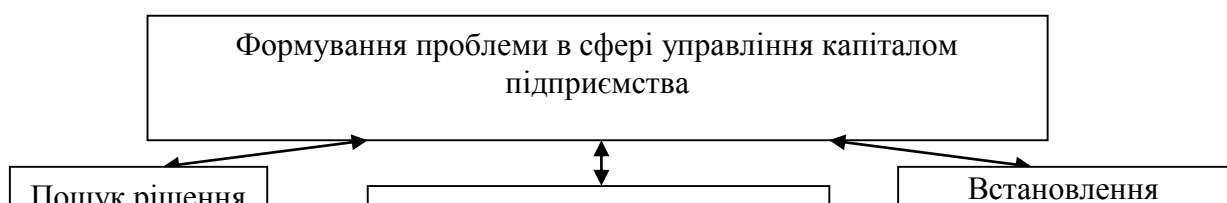

Рис. 1.2 – Схема прийняття рішень з управління капіталом підприємства [53]

При управлінні капіталом підприємства необхідним є застосування системного підходу, що підпорядкований загальній меті розвитку підприємства та визначає доцільність управлінського рішення залежно від ситуації, яка виникає під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства.

Основним напрямом управління капіталом підприємства є оптимізація процесу формування та використання ресурсів підприємства. Оптимальний варіант формування та використання фінансових ресурсів базується на застосуванні системно-аналітичного підходу до управління фінансами [60].

В основі цього підходу лежить доцільність управлінського рішення, що визначається ситуацією, що формується під впливом факторів оточення [18].

Зазначимо, що в науковій літературі відсутня єдність думок із приводу класифікації методів управління капіталом. Аналіз літературних джерел дозволив розробити класифікаційну схему поділу методів управління фінансовими ресурсами підприємств на традиційні та прогресивні (рис. 1.3).

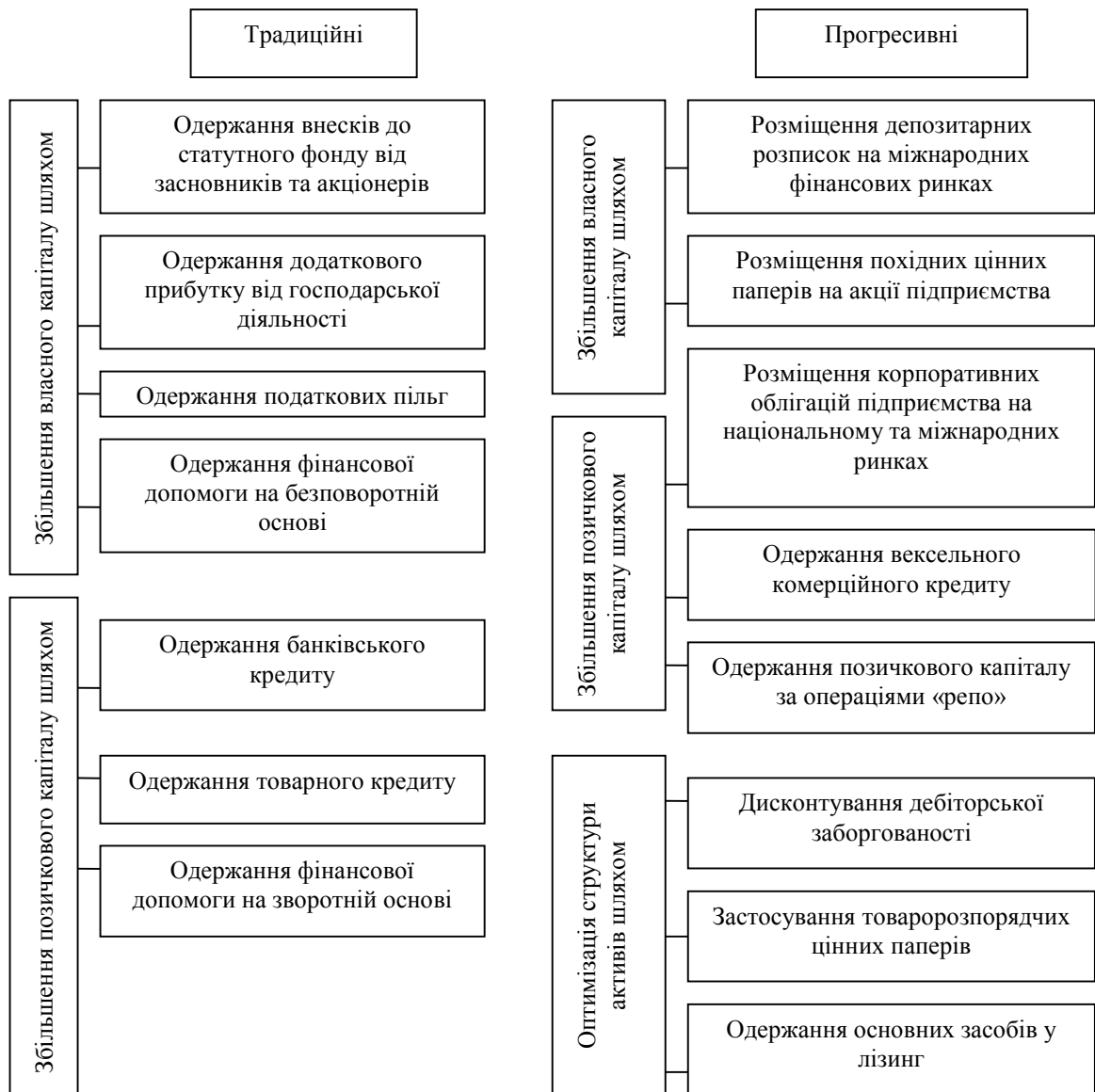

Рис. 1.3 – Схема розподілу методів управління фінансовими ресурсами підприємств на традиційні та прогресивні [2, 6, 15, 30, 38].

До класу традиційних методів нами віднесені такі групи методів:

1. Група методів збільшення власного капіталу підприємств, яка поділяється на чотири підгрупи:

- одержання підприємством внесків до статутного фонду від засновників та акціонерів;
- одержання підприємством додаткового прибутку від господарської діяльності;

- одержання підприємством податкових пільг;
- одержання підприємством фінансової допомоги на безповоротній основі.

2. Група методів збільшення позичкового капіталу підприємств, яка поділяється на три підгрупи [27]:

- одержання підприємством банківського кредиту;
- одержання підприємством товарного кредиту;
- одержання підприємством фінансової допомоги на зворотній основі.

До класу прогресивних методів нами віднесені такі групи:

1. Група методів збільшення власного капіталу підприємств, яка поділяється на дві підгрупи [24]:

- розміщення депозитарних розписок на міжнародних фінансових ринках;
- розміщення похідних цінних паперів на акції підприємства.

2. Група методів збільшення позичкового капіталу підприємств, яка поділяється на три підгрупи:

- розміщення корпоративних облігацій підприємства на національному та міжнародному ринках;
- одержання підприємством вексельного комерційного кредиту;
- одержання позичкового капіталу за операціями «репо».

3. Група методів оптимізації структури активів підприємства, яка поділяється на три підгрупи [15]:

- дисконтування дебіторської заборгованості підприємства;
- застосування товаророзпорядчих цінних паперів;
- одержання підприємством основних засобів у лізинг.

Відзначимо, що наведена класифікація дозволяє визначити три найважливіші особливості прогресивних методів порівняно з традиційними.

По-перше, реалізація нетрадиційних методів передбачає застосування особливих фінансових інструментів – цінних паперів широкого

функціонального складу.

По-друге, в класі прогресивних методів виділяється особлива група методів, яка дозволяє вирішити принципово інше, більш вагоме з точки зору підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств завдання оптимізації структури активів.

По-третє, групи та підгрупи прогресивних методів складають саме ті методи, що дозволяють залучати додаткові фінансові ресурси не тільки на національному, а й на міжнародних фінансових ринках [14].

Важливим є визначення загальної потреби у власних і залучених фінансових ресурсах. Загальна потреба охоплює необхідну суму власних фінансових ресурсів, сформованих за рахунок як внутрішніх, так і зовнішніх джерел, а також потребу у залучених фінансових ресурсах. Тут слід виділити оцінку вартості залучення власного та використання капіталу з різних джерел. Все це передбачає забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів. До того, як розглядати зовнішні джерела формування фінансових ресурсів, повинні бути реалізовані всі можливості їхнього формування за рахунок внутрішніх джерел, тому що основними планованими внутрішніми джерелами формування власних фінансових ресурсів підприємства є сума чистого прибутку й амортизаційних відрахувань [28].

Оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування капіталу підприємства повинна ґрунтуватися на таких критеріях [19]:

- забезпечення мінімальної сукупної вартості залучення власних фінансових ресурсів. Якщо вартість залучення власних фінансових ресурсів за рахунок зовнішніх джерел істотно перевищує плановану вартість залучення позикових засобів, від такого формування власних ресурсів варто відмовитися;

- збереження управління підприємством його засновниками. Ріст додаткового пайового чи акціонерного капіталу за рахунок сторонніх інвесторів може призвести до втрати управління підприємством.

Відзначимо, що залучення певного джерела фінансування пов'язане з витратами зі сплати процентів за користування цим джерелом. Загальна сума

коштів, що сплачується за користування певним обсягом залучених фінансових ресурсів, називається вартістю капіталу. В оптимальному варіанті передбачається, що обігові кошти підприємств фінансуються за рахунок короткострокових пасивів, а основні та прирівняні до них засоби – за рахунок довгострокових джерел. Завдяки цьому оптимізується загальна сума витрат щодо залучення коштів.

Внутрішнім джерелом розширення власного капіталу підприємства є його нерозподілений прибуток. Використання цього джерела не залежить у засобах від стану ринку, не потребує витрат для залучення коштів і не пов'язане з ризиком втрати контролю над акціонерним товариством.

Водночас, можливості отримувати прибуток і використовувати його для розширення власного капіталу, багато в чому, залежать від чинників, що перебувають поза сферою впливу акціонерного товариства. Тому поряд із внутрішніми джерелами збільшення розмірів власного капіталу акціонерні товариства широко використовують і зовнішні джерела. Найважливішим із них є нова емісія акцій. Взагалі, формування оптимальної структури капіталу – це складний економічний процес, що пов'язаний з розробкою та оцінкою альтернативних варіантів розподілу фінансових ресурсів, які відповідають цілям підприємства і перспективам його розвитку [5].

Множинність критеріїв оптимізації в задачі визначення раціональної структури капіталу конкретного підприємства спонукає власників останнього обирати найефективніші з них на підставі своїх суб'єктивних ставлень до фінансового ризику. Причому виникає своєрідний парадокс: з одного боку, чим більше критеріїв враховує інвестор, тим достовірнішим буде результат оптимізації, а з іншого, – зростання їх кількості різко ускладнює процес розв'язання задачі оптимізації структури капіталу. Враховуючи нинішні підходи до оптимізації структури капіталу підприємств доцільно проводити комплексні заходи, які містять збалансованість критеріїв. На нашу думку, процес оптимізації структури капіталу повинен здійснюватися за наступними основними критеріями [35]:

- орієнтація на пропорційне співвідношення власного та позикового

капіталу;

- оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації прибутку та мінімізації ризиків.

Аналізуючи наукові роботи, також було виявлено, що не існує чіткої послідовності здійснення процесу формування структури капіталу. Як правило, дослідники приділяють увагу якомусь одному методологічному підходу вирішення проблеми оптимізації структури капіталу, не розглядаючи їх разом. Системний розгляд всіх методів та моделей, на нашу думку, дає змогу ефективніше зрозуміти природу оптимізації з погляду ефективності процесу формування капіталу. Також необхідно пам'ятати, що обмеженість фінансових ресурсів спонукає керівників та менеджерів підприємства ретельніше аналізувати, оцінювати та відбирати до реалізації ті джерела фінансування, які можуть забезпечити високу ефективність та сприяти економічному зростанню об'єктів інвестування. Таким чином, будь-який господарюючий суб'єкт, що розвивається та визначився із стратегічними цілями, вимушений вирішувати питання формування структури капіталу для забезпечення своїх довгострокових цілей [56].

При цьому необхідно враховувати наступне [65]:

- будь-які зміни, пов'язані з розміром авансованого капіталу і його якісними характеристиками, впливають на вартість підприємства і повинні бути обґрунтовані.

- в результаті збільшення обсягів капіталу підприємства виникають певні складнощі, що пов'язані з його раціональним використанням, регулюванням вартості залучення. Дані чинники зумовлюють появу нових фінансових завдань, які необхідно вирішувати в процесі управління;

- в цілях ефективного управління капіталом необхідно не тільки відстежувати достатність авансованих, в діяльність підприємства, засобів, оцінювати раціональний їх розподіл, але й, структурувавши капітал, аналізувати особливості його складових.

Процесу формування структури капіталу підприємства наведено на рис.

1.4.

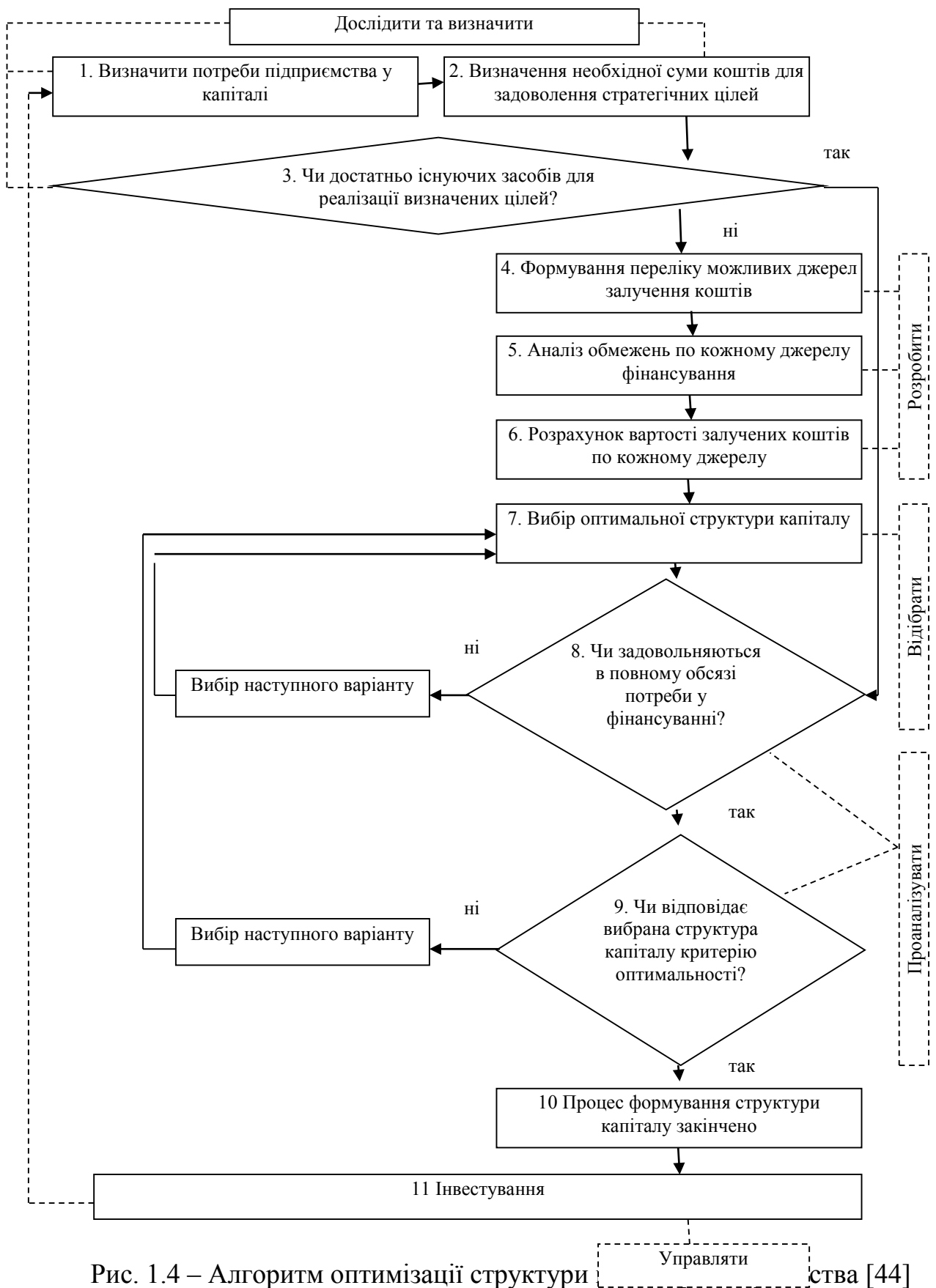

Рис. 1.4 – Алгоритм оптимізації структури управління [44]

Застосування на практиці наведеного алгоритму вибору джерел фінансування для задоволення стратегічних цілей підприємства, дозволяє

послідовно та обґрунтовано підходити до прийняття рішень під час здійснення інвестиційної політики, що буде сприяти підвищенню ефективності діяльності підприємства в цілому [44].

Ефективне управління власним капіталом дозволить збільшувати його обсяг та сприяти росту ринкової вартості підприємства. Згідно до поданих управлінських рішень необхідно більше уваги приділяти збільшенню чистого прибутку, що дозволить збільшувати нерозподілений прибуток та частку власних джерел у фінансуванні активів.

У процесі управління власним капіталом необхідно враховувати внутрішні та зовнішні особливості ведення бізнесу та чітко виокремлювати загрози та можливості. Основними факторами внутрішнього середовища, що необхідно враховувати у процесі управління власним капіталом є: специфіка виробництва; особливості збутової діяльності; обсяги та структура майна підприємства; джерела формування позикового капіталу; наявність інноваційних технологій. Зовнішнє середовище підприємства також визначає ефективність управління власним капіталом.

У процесі оцінки зовнішніх умов функціонування підприємства, як чинників управління власним капіталом необхідно врахувати: податкове законодавство; економічну ситуацію в країні; валютну і кредитну політику держави; конкурентоспроможність галузі; темп інфляції; цінову політику; експортний потенціал галузі та інші.

1.3 Методичні підходи до аналізу ефективності управління капіталом підприємства

Сучасні умови господарювання та рівень конкуренції потребує від підприємств підвищення ефективності їх діяльності, яка визначає здатність підприємств до фінансового виживання.

Ефективність діяльності підприємства значною мірою характеризується показником ефективності використання капіталу, тобто максимальної його

віддачі, яка виражається збільшенням суми прибутку на 1 гривню капіталу. Цього можна досягти за умови раціонального використання всіх видів ресурсів, недопущення їх перевитрат, втрат на всіх стадіях кругообігу [70].

В результаті капітал повертається в більшій сумі, тобто з прибутком. Тому, актуальності набувають питання пошуку шляхів ефективного використання власного та позикового капіталу, для забезпечення стійкості фінансового стану підприємства. Виявити недоліки використання капіталу та усунути їх можна завдяки проведенню аналізу даних процесів діяльності підприємства, що дасть змогу розрахувати можливості підприємства щодо використання власних та позикових джерел фінансування та знизити рівень фінансового ризику [16].

Аналіз капіталу підприємства передбачає проведення оцінки складу і структури капіталу, зміни його складових. Такий аналіз здійснюється на основі порівняльного аналітичного балансу, який складають шляхом агрегування однорідних за складом елементів балансових статей. При цьому розраховують показники структури, абсолютні й відносні зміни у власних і позичкових коштах підприємства за звітний період.

У процесі аналізу капіталу необхідно вирішити такі завдання: здійснити загальну оцінку складу і структури капіталу підприємства; проаналізувати ефективність використання капіталу; проаналізувати оборотність капіталу; здійснити аналіз прибутковості капіталу; проаналізувати кредиторську заборгованість підприємства.

Аналіз ефективності використання власного і позикового капіталу компаній – це, спосіб накопичення, порівняння, трансформації і використання інформації бухгалтерського обліку та звітності, який має на меті: оцінити поточний і перспективний фінансовий стан підприємства, тобто використання власного і позикового капіталу; обґрунтувати можливі і прийнятні темпи розвитку підприємства з позиції забезпечення їх джерелами фінансування; виявити доступні джерела засобів, оцінити раціональні способи їх мобілізації; виявити усі можливі ризики при використанні позикових джерел

фінансування; обґрунтувати процеси та алгоритм оптимізації структури капіталу; спрогнозувати становище підприємства на ринку капіталів [42].

Аналіз ефективності використання капіталу організацій проводиться за допомогою різних типів моделей, що дозволяють структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. При існуючому стані найбільш прийнятними, на нашу думку, для аналізу є описові моделі.

Описові моделі, або моделі описового характеру, є основними як для проведення аналізу капіталу, так і для оцінки фінансового стану підприємств. До них відносяться: побудова системи звітних балансів, подання бухгалтерської звітності в різних аналітичних розрізах; структурний і динамічний аналіз звітності, коефіцієнтний та факторний аналіз, аналітичні записки до звітності [53]. Всі ці моделі засновані на використанні інформації бухгалтерської звітності.

Структурний аналіз представляє сукупність методів дослідження структури. Він заснований на представленні бухгалтерської звітності у вигляді відносних величин, що характеризують структуру, тобто розраховується частка (питома вага) приватних показників в узагальнюючих підсумкових даних про власний і позиковий капітал [49]. Динамічний аналіз дозволяє виявити тенденції зміни окремих статей власного і позикового капіталу або їх груп, що входять до складу бухгалтерської звітності.

Коефіцієнтний аналіз – провідний метод аналізу ефективності використання капіталу підприємств, що використовується різними групами користувачів: менеджерами, аналітиками, акціонерами, інвесторами, кредиторами та ін. Відомо безліч таких коефіцієнтів, тому для зручності розділимо їх на кілька груп [40]:

- коефіцієнти оцінки руху капіталу підприємства;
- коефіцієнти ділової активності;
- коефіцієнти структури капіталу;
- коефіцієнти рентабельності та ін.

Нормативні значення перелічених вище показників не є однаковими та визначаються вибором методичного підходу до оцінювання фінансової стабільності підприємства.

Аналіз капіталу підприємства здійснюється за допомогою аналізу складу капіталу та його структури, зміни складових капіталу і джерел його формування. Інформаційними джерелами для аналізу капіталу підприємства є баланс підприємства (форма № 1), а також примітки до фінансової звітності (форма № 5) [64].

Аналізуючи власний капітал, необхідно звернути увагу на співвідношення коефіцієнтів надходження та використання капіталу. Коли значення коефіцієнтів надходження більші, ніж коефіцієнтів використання, то це означає, що на підприємстві відбувається процес нарощування власного капіталу, і навпаки.

При аналізі встановлюють[68]:

- основні джерела формування сукупних активів підприємства;
- зміну власного капіталу і його частку у балансі підприємства за період, що аналізується. При цьому збільшення частки власного капіталу розглядається як позитивне явище, що сприяє зміцненню фінансової стійкості підприємства;
- зміну питомої ваги позичкових коштів у сукупних джерелах утворення активів. Якщо частка збільшилася, то це може свідчити про посилення фінансової нестабільності підприємства і підвищення ступеня його фінансових ризиків. Зменшення частки зумовлює підвищення фінансової незалежності підприємства;
- зміни величини резервів і прибутку підприємства. При цьому збільшення резервів і нерозподіленого прибутку може бути результатом ефективної роботи підприємства, а їх зменшення свідчить про зниження ділової активності підприємства;
- зміни структури власного капіталу і його складових, що займають найбільшу питому вагу;

– зобов'язання, що переважають у структурі позичкового капіталу (довгострокові чи короткострокові). Аналіз структури фінансових зобов'язань дає відповідь на питання чи підвищився (знизився) ризик втрати фінансової стійкості підприємства. Перевага короткострокових джерел у структурі позичкових коштів є негативним фактором, що характеризує погіршення структури балансу і підвищення ризику втрати фінансової стійкості. Перевага довгострокових джерел у структурі позичкового капіталу є позитивним фактором, що характеризує поліпшення структури балансу і зменшення ризику втрати фінансової стійкості;

– зобов'язання, що переважають у структурі кредиторської заборгованості на початок і на кінець аналізованого періоду;

– зміни за аналізований період короткострокових зобов'язань перед бюджетом, постачальниками і підрядниками з оплати праці, зі страхування, з векселів виданих, із внутрішніх розрахунків, з одержаних авансів. Збільшення суми отриманих авансів може бути позитивним моментом, а її зменшення - негативним;

– темпи зростання короткострокової заборгованості.

Не менш важливим елементом аналізу капіталу є розрахунок показників оборотності, які представлено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Показники оборотності капіталу підприємства [63]

Показник	Алгоритм розрахунку	Найбільш вірогідні передумови погіршення тенденції показника
1	2	3
Оборотність оборотних коштів	Чистий дохід / Середня величина оборотних активів	Збільшення вартості оборотних активів
Тривалість 1 обороту оборотних засобів	Тривалість періоду / Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	Зниження коефіцієнту оборотності оборотних коштів

Продовження таблиці 1.5

1	2	3
Оборотність виробничих запасів	Собівартість реалізованої продукції / Середні виробничі запаси	Збільшення вартості запасів, водночас зі зменшенням собівартості реалізованої продукції
Тривалість 1 обороту виробничих запасів	Тривалість періоду / Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	Зменшення коефіцієнту оборотності виробничих запасів
Оборотність коштів в розрахунках	Чистий дохід / Середні кошти у розрахунках	Збільшення дебіторської заборгованості з розрахунками
Тривалість 1 обороту коштів в розрахунках	Тривалість періоду / Коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках	Зниження коефіцієнту оборотності коштів у розрахунках
Оборотність дебіторської заборгованості	Чистий дохід / Середня дебіторська заборгованість	Збільшення вартості дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги
Тривалість 1 обороту дебіторської заборгованості	Тривалість періоду / Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Зниження коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості
Оборотність кредиторської заборгованості	Чистий дохід / Середня кредиторська заборгованість;	Збільшення вартості поточних зобов'язань
Тривалість 1 обороту кредиторської заборгованості	Тривалість періоду / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Зниження коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості
Оборотність чистого робочого капіталу	Чистий дохід / Середній чистий робочий капітал	Значне зменшенням поточних зобов'язань
Тривалість 1 обороту чистого робочого капіталу	Чистий дохід / Середній чистий робочий капітал	Зменшення коефіцієнту оборотності чистого робочого капіталу
Оборотність фіксованих активів	Чистий дохід / Середні фіксовані активи	Збільшення вартості необоротних активів
Тривалість 1 обороту фіксованих активів	Тривалість періоду / Коефіцієнт оборотності фіксованих активів	Зниження коефіцієнту оборотності фіксованих активів
Оборотність усіх активів	Чистий дохід / Середні активи	Збільшення вартості активів.
Тривалість 1 обороту усіх активів	Тривалість періоду / Коефіцієнт оборотності усіх активів	Зниження коефіцієнту оборотності усіх активів

Метою такого аналізу є виявлення потенціалу формування власних фінансових ресурсів і його відповідності темпам розвитку підприємства.

Формування власних фінансових ресурсів підприємства є найважливішим елементом управління його капіталом. Спеціальна фінансова політика формування фінансових ресурсів розробляється підприємством для

забезпечення необхідного рівня самофінансування його розвитку і є частиною загальної стратегії підприємства.

Аналіз фінансової стійкості підприємства є найважливішим етапом оцінки його діяльності і фінансово-економічного благополуччя, відображає результати його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями і нарощувати свій економічний потенціал. Під фінансовою стійкістю слід розуміти його платоспроможність у часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними і позиковими коштами.

На основі показника забезпечення запасів і витрат власними і позиченими коштами виділяють такі типи фінансової стабільності підприємства [47]:

- абсолютна фінансова стійкість трапляється рідко і є крайнім типом фінансової стабільності (власні обігові кошти забезпечують запаси і витрати);
- нормально стійкий фінансовий стан, який гарантує його платоспроможність (запаси і витрати забезпечуються сумою власних обігових коштів та довгостроковими позиковими джерелами);
- нестійкий фінансовий стан, при якому порушується платоспроможність, але є можливість оновлення рівноваги між платіжними засобами і платіжними зобов'язаннями за рахунок залучення тимчасово вільних джерел в обіг і збільшення власного обігового капіталу (запаси і витрати забезпечуються власними обіговими коштами, довгостроковими позиковими джерелами, короткостроковими кредитами і позиками); кризовий фінансовий стан (запаси і витрати не забезпечуються джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства).

Основні показники комплексності проведення аналізу ефективності управління капіталом наведено в табл. 1.6.

Таблиця 1.6 – Показники ефективності управління капіталом

підприємства [43]

Показник	Характеристика
Показники фінансової стійкості підприємства	
Коефіцієнт автономії	Коефіцієнт характеризує частку вкладників підприємства в загальній сумі авансованих коштів.
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	Коефіцієнт характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства.
Коефіцієнт фінансового ризику	Коефіцієнт характеризує співвідношення залученого та власного капіталу та показує, у скільки разів залучений капітал перевищує власний.
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	Коефіцієнт характеризує ступінь мобілізації власного капіталу, показує, яка частина власного капіталу знаходиться в обігу, тобто в тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими засобами
Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами	Коефіцієнт показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами і не потребують залучення позикових.
Показники рентабельності підприємства	
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Коефіцієнт характеризує величину отриманого прибутку (збитку), отриманого на одну гривню власного капіталу підприємства
Коефіцієнт рентабельності активів	Коефіцієнт характеризує величину отриманого прибутку в розрахунку на одну гривню активів підприємства
Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу	Коефіцієнт показує величину прибутку, яка припадає на одну гривню залученого капіталу
Коефіцієнт загальної рентабельності	Коефіцієнт показує розмір чистого прибутку з однієї гривні чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
Показники ділової активності підприємства	
Коефіцієнт оборотності активів	Коефіцієнт характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Коефіцієнт характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Коефіцієнт показує ефективність використання власного капіталу підприємства
Коефіцієнт оборотності основних засобів	Коефіцієнт показує ефективність використання основних засобів підприємства

Методика аналізу названих вище коефіцієнтів полягає, головню, у порівнянні [61]:

- фактичних коефіцієнтів поточного року з торішніми, а також з коефіцієнтами за кілька звітних періодів;
- фактичних коефіцієнтів з нормативними (щоправда, користувачі

фінансових звітів рідко коли можуть це зробити);

- фактичних коефіцієнтів підприємства з показниками конкурентів (дані беруться з фінансових звітів, що подаються у фінансові статистичні органи);

- фактичних коефіцієнтів із галузевими показниками.

У процесі управління фінансовим забезпеченням підприємства вагоме місце виділяють стратегічному аналізу фінансової стабільності, який має опиратись на сучасне методологічне забезпечення економічного аналізу, завданням якого є розкриття причинно-наслідкових зв'язків між рівнем фінансової стабільності підприємства та факторами, що його обумовлюють. Аналіз має носити об'єктивний, системний, цілеспрямований характер. Аналіз фінансової стабільності дає змогу визначити фінансові можливості підприємства на відповідну перспективу [70].

У системі управління структурою капіталу важливо дотримуватися такого співвідношення власних і позикових засобів, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість. Процес оптимізації структури капіталу підприємства спирається на результати аналітичної роботи.

Сьогодні складно з упевненістю чітко визначити оптимальну структуру капіталу або визначити абсолютний вплив структури капіталу на кінцевий фінансовий результат. Це залежить від профілю та рівня ризику діяльності компанії. Так як кожне підприємство має різний рівень ризику, то воно повинно мати і відмінну від інших підприємств структуру капіталу [62].

Фінансові керівники повинні розрізняти два види ризиків, які можуть бути присутні в кожному підприємстві. Це діловий (підприємницький) ризик і фінансовий ризик. Діловий ризик – це нормальний ризик, властивий всім підприємствам, залежить від коливання прибутків внаслідок здійснення господарських операцій і дії економічних факторів. Ці фактори включають ризики, пов'язані з управлінням, збутом, виробничими відносинами, тощо.

Підприємства з високим діловим ризиком – це такі підприємства, у яких можуть мати місце порушення або в декількох аспектах діяльності, або в одному, але дуже суттєвому, що може мати сильний негативний вплив на прибуток.

Низький діловий ризик мають такі підприємства, в яких кількість порушень нормальної діяльності або мала, або малозначима. Фінансовий ризик – це такий вид ризику, який відображає не безпеку, пов'язану з поверненням боргу. Він виникає внаслідок переважного права боргу на потік грошових коштів підприємства, незалежно від рівня прибутків. Внаслідок залучення боргових ресурсів виникають зобов'язання підприємства сплачувати відсотки та основну суму боргу у визначені терміни. Якщо підприємство не має боргів, то в нього виникає тільки діловий ризик, однак з моменту залучення коштів у нього виникає також і фінансовий ризик. Як правило, структура капіталу повинна відображати розумну рівновагу між діловим і фінансовим ризиками. Якщо підприємство має високий діловий ризик, то фінансовий ризик повинен підтримуватися на низькому рівні. При невисокому рівні ділового ризику підприємство може мати вищий рівень фінансового ризику [48].

Отже, вибір конкретного методу для оцінювання ефективності управління процесом фінансового забезпечення підприємства визначається наступними критеріями: інтерпретація результатів, виявлення слабких сторін, різноманітність показників, кількість аналітиків, витрати часу, фінансові витрати, рівень об'єктивності, доступність використання, оперативність застосування, поширеність застосування, доступність програмного продукту, достовірність результатів.

Таким чином, всебічне та професійне використання методів фінансового аналізу капіталу підприємства дає змогу керівництву заздалегідь прогнозувати негативні тенденції розвитку компанії та вчасно приймати відповідні управлінські рішення задля зменшення можливих втрат або їх уникнення.

Висновки до першого розділу

У сучасних умовах ведення господарської діяльності капітал відіграє значну роль у розвитку підприємства, забезпеченні інтересів його власників та є важливим елементом в управлінні фінансовим станом підприємства. Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення його активів та являє собою один з найважливіших елементів, які є загальною сумою фінансових ресурсів підприємства.

У науковій літературі науковцями з позицій теорії і практики висвітлюються різні думки з приводу власного капіталу. Аналіз вітчизняної і зарубіжної економічної літератури свідчить про неоднозначність трактування категорії «власний капітал». На нашу думку, погляди на власний капітал можна розділити на три частини: визначення власного капіталу як суми вкладеного капіталу засновниками і накопиченого капіталу в процесі діяльності підприємства, як чисту вартість майна або різниці між активами і зобов'язаннями підприємства та погляд крізь призму «теорії власності» як обсяг прав та інтересів власника підприємства.

Класифікація власного капіталу підприємства дозволяє більш цілеспрямовано керувати ефективністю його використання та управління. Важливим вимірником ефективності виробничої і комерційної діяльності підприємства є динаміка власного капіталу. Здатність власного капіталу до самозростання характеризує прийнятний рівень формування чистого (нерозподіленого) прибутку підприємства, його здатності підтримувати фінансову рівновагу за рахунок власних джерел. Зменшення частки власного капіталу в загальному обсязі капіталу акціонерного товариства свідчить про втрату фінансової незалежності.

У процесі управління власним капіталом необхідно враховувати внутрішні та зовнішні особливості ведення бізнесу та чітко виокремлювати загрози та можливості. Основними факторами внутрішнього середовища, що необхідно враховувати у процесі управління власним капіталом є: специфіка

виробництва; особливості збутової діяльності; обсяги та структура майна підприємства; джерела формування позикового капіталу; наявність інноваційних технологій. Зовнішнє середовище підприємства також визначає ефективність управління власним капіталом.

Всебічне та професійне використання методів фінансового аналізу капіталу підприємства дає змогу керівництву заздалегідь прогнозувати негативні тенденції розвитку компанії та вчасно приймати відповідні управлінські рішення задля зменшення можливих втрат або їх уникнення. Це постає окремим важливим завданням в умовах кризових ситуацій в сучасній економіці, які мають негативний вплив на фінансовий стан підприємства та його господарську діяльність.

2 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ЕЛЕКТРОТЕХНОЛОГІЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Приватне акціонерне товариство «Електротехнологія» є промисловим підприємством основним видом діяльності якого є виробництво обладнання для металургійних підприємств. Також підприємство спеціалізується на ремонті і технічному обслуговуванні машин і устаткування промислового призначення.

Підприємство розташоване в Дніпровському районі Запоріжжя, за адресою: вул. Електрозаводська, 3.

Підприємство є юридичною особою і має право від свого імені укладати договори, набувати майнових та особистих немайнових прав та нести обов'язки, пов'язані з його діяльністю бути позивачем та відповідачем у суді і виступати від свого імені. Підприємство набуває прав юридичної особи з дня його державної реєстрації, яка здійснюється у порядку передбаченому чинним законодавством України.

Підприємство має свій самостійний баланс, поточні і інші, включаючи валютний, рахунки в установах банків, печатку з своїм найменуванням, штампи, знак для товарів і послуг та інші реквізити.

Основною метою діяльності ПрАТ «Електротехнологія» є:

- отримання прибутку;
- досягнення високого рівня обслуговування споживачів.

Формою власності підприємства ПрАТ «Електротехнологія» є приватна власність. Підприємство здійснює свою господарську діяльність на принципах госпрозрахунку та самофінансування, має самостійний баланс, розрахунковий та валютний рахунки.

На даному підприємстві для здійснення оперативного управління та

контролю за виконанням поставлених завдань застосовується лінійно – функціональна організаційна структура управління, яка спирається на розподіл повноважень та відповідальності за функціями управління і прийняття рішень по вертикалі. Вона дає змогу організувати управління за лінійною схемою, а функціональні відділи апарату управління підприємства лише допомагають лінійним керівникам вирішувати управлінські завдання.

Така структура управління забезпечує швидку реалізацію управлінських рішень, сприяє підвищенню ефективності роботи функціональних служб, уможливорює необхідний маневр ресурсами. Вона є найдоцільнішою на даному підприємстві.

В організаційній та управлінській роботі підприємств фінансова діяльність підприємства представлена планово-економічним відділом до складу якого входить економіст, головний бухгалтер та помічник бухгалтера, діяльність яких спрямовано на вирішення таких основних завдань: фінансове забезпечення поточної господарської діяльності; пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності; виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками; мобілізація фінансових ресурсів в обсязі необхідному для фінансування розвитку підприємства, збільшення власного капіталу; контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів.

Товаропостачання на підприємстві ПрАТ «Електротехнологія» ґрунтується на наступних принципах:

- планомірність;
- ритмічність;
- оперативність;
- економічність;
- централізація.

Товариство є платником податку на прибуток та платником ПДВ на загальних підставах.

Грошові розрахунки між підприємствами здійснюються в

безготівковому порядку через заснування банків і за згодою (із доручення) платника. Підприємство обслуговується ПАТ КБ «ПриватБанк».

На даний момент підприємство використовує в основному передплату. Підприємство в такий спосіб мінімізує ризик неотримання коштів за відвантажену продукцію. Дана форма розрахунків дозволяє працювати з різноманітними споживачами, не аналізуючи ліквідність їхнього балансу й інші економічні показники.

Майно Товариства складається з основних та оборотних фондів і нематеріальних активів, а також інших цінностей, вартість яких відображена в Балансі (Звіті про фінансовий стан) Товариства.

Товариство є власником:

- статутного фонду;
- продукції, що вироблена Товариством за результатами господарської діяльності;
- майна, придбаного за результатами фінансово-господарської діяльності Товариства;
- отриманих прибутків;
- надходжень від реалізації цінних паперів;
- іншого майна, придбаного на підставах, не заборонених чинним законодавством.

На основі фінансової звітності (Додаток А, Б), здійснено аналіз фінансових результатів підприємства за 2016–2018 рр. табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр., тис. грн

Показники	Роки			Відхилення 2018/2016	
	2016	2017	2018	+, -	%
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід	135792	221105	313955	178163	131,20
Собівартість реалізованої продукції	122850	162726	235823	112973	91,96
Валовий прибуток	12942	58379	78132	65190	503,69

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6
Інші операційні доходи	4870	6510	4872	2	0,04
Адміністративні витрати	3846	4277	5250	1404	36,51
Витрати на збут	7904	11648	18035	10131	128,17
Інші операційні витрати	2408	12764	3111	704	29,23
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	3655	36201	56608	52953	1448,66
Інші фінансові доходи	1267	21	59	-1208	-95,36
Інші доходи	273	500	46	-227	-83,22
Фінансові витрати	4597	23579	33762	29165	634,41
Інші витрати	86	68	1594	1508	1749,96
Фінансові результати від операційної діяльності до оподаткування: прибуток	512	13074	21356	20845	4075,26
Витрати з податку на прибуток	430	1868	3307	2877	669,84
Чистий фінансовий результат: прибуток	82	11206	18050	17968	21922,55

Проведена робота з поліпшення ефективності використання ресурсів, у тому числі з енергозбереження, структурна реорганізація підприємства збільшила вплив вказаних факторів на ріст собівартості продукції. Протягом аналізованого періоду собівартість реалізованої продукції збільшилась на 91,96% (112973 тис. грн). При цьому за рахунок збільшення чистого доходу на 131,20%, валовий прибуток підприємства у 2018 році збільшився на 65190 тис. грн порівняно з 2016 роком або 503,69%. Адміністративні витрати суттєво не збільшились, їх зростання за аналізований період склало 1404 тис. грн (36,51%).

Фінансові результати від операційної діяльності у 2018 році збільшилися порівняно з 2016 роком на 20845 тис. грн та становили 21356 тис. грн. Відповідно суттєве збільшення фінансових результатів від операційної діяльності призвело до збільшення чистого прибутку на 17968 тис. грн.

Динаміка змін результатів господарської діяльності підприємства ПрАТ «Електротехнологія» протягом 2016–2018 рр. наведена на рис. 2.1.

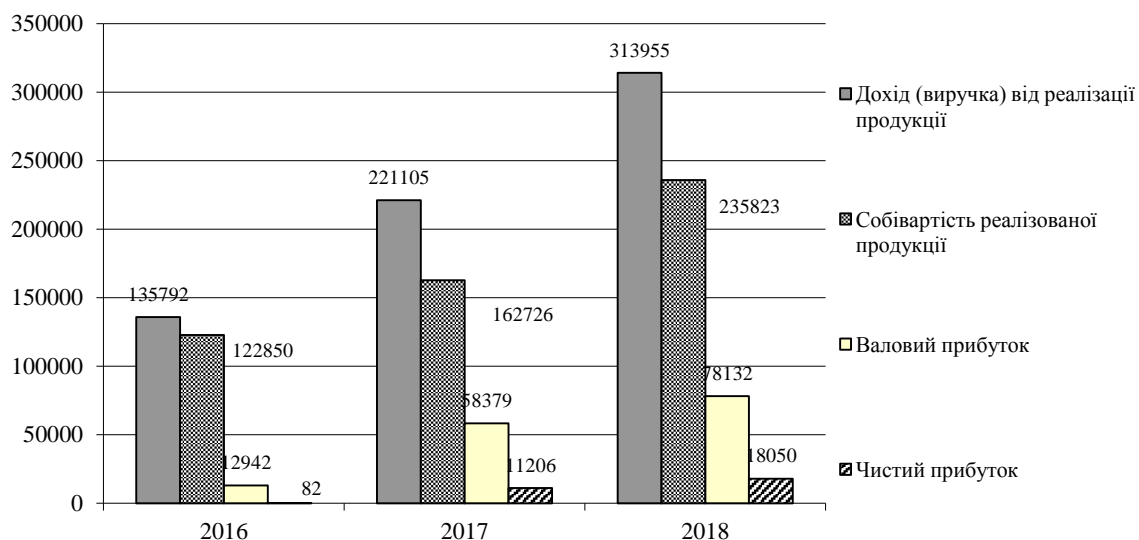

Рис. 2.1 – Динаміка фінансових результатів діяльності підприємства ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр., тис. грн.

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Аналіз показників рентабельності підприємства ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр.

Показники	Значення показника			Відхилення, + -	
	2016	2017	2018	2017/2016	2018/2017
Рентабельності активів	0,07	6,03	6,8	5,96	0,77
Рентабельність оборотних активів	0,21	15,16	15,99	14,95	0,83
Рентабельності діяльності	0,06	5,07	5,75	5,01	0,68
Рентабельності продукції	8,12	23,76	21,17	15,64	-2,59

Дані таблиці свідчать, що протягом 2016–2018 рр. відбулося збільшення показників рентабельності діяльності підприємства. Коефіцієнт рентабельності активів характеризує наскільки ефективно використовується майно підприємства, у 2018 році цей показник збільшився на 0,77 порівняно з 2017 роком, що свідчить про ефективне використання майна підприємства.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу показує наскільки ефективно підприємство використовує власний капітал, у 2018 році показник збільшився на 0,46 порівняно з 2017 роком, що показує ефективність вкладання коштів у підприємство.

Показник рентабельності продукції дає уявлення про те, наскільки ефективно підприємство здійснює свою діяльність, контролює витрати на виробництво і реалізацію продукції, і який чистий прибуток при цьому отримує. Нормативного значення для коефіцієнтів рентабельності не існує, але є загальне правило, чим вище значення коефіцієнту, тим краще. Збільшення коефіцієнту протягом звітного періоду свідчить про покращання результатів діяльності.

Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Електротехнологія» за аналізований період наведена на рис. 2.2.

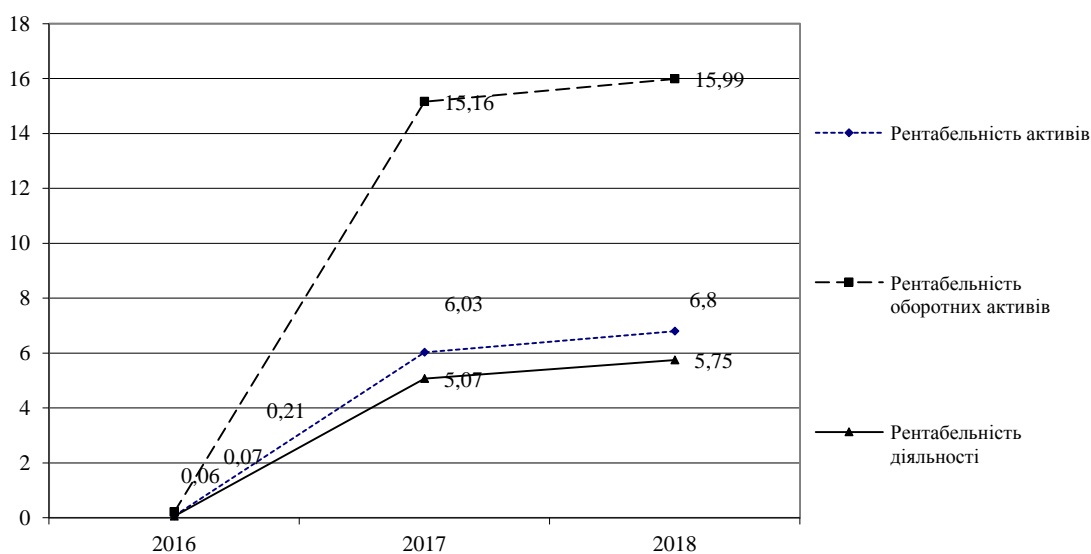

Рис. 2.2 – Динаміка основних показників рентабельності підприємства ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр.

Для об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства важливе значення має розрахунок та застосування показників ліквідності. Вони дають можливість оцінити рівень платоспроможності підприємства на певний момент часу, а також у випадках виникнення надзвичайних ситуацій. З цією

метою застосовують систему коефіцієнтів ліквідності, що розрізняються між собою розміром ліквідних активів та розглядаються як джерело покриття зобов'язань. Кожен із зазначених коефіцієнтів має своє аналітичне призначення [63].

Розрахуємо коефіцієнти ліквідності для ПрАТ «Електротехнологія» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники ліквідності ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр., (на кінець року)

Назва показника	Оптимальне значення	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018	
					2016	2017
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,5–2,5	0,60	0,80	1,0	0,4	0,2
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,8–1,5	0,22	0,45	0,66	0,44	0,21
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,25–0,3	0,033	0,021	0,034	0,001	0,013
Чистий оборотний капітал	>0	-27028	-18811	-366	26661	18445

Аналізуючи дані таблиці слід зазначити, що усі показники ліквідності у періоді до 2018 року мали тенденцію збільшення, але при цьому не відповідали оптимальному значенню.

Коефіцієнт загальної ліквідності протягом аналізованого періоду знаходився в межах 0,6–1,0 (при нормативному 1,5–2,5). Фактично протягом 2016–2017 рр. підприємство було не в змозі погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів, на кожну гривню короткострокових зобов'язань припадало лише 0,6–0,8 коп. ліквідних активів. При цьому слід зазначити, що даний коефіцієнт протягом аналізованого періоду збільшувався, що є позитивним моментом.

Коефіцієнт термінової ліквідності ПрАТ «Електротехнологія» протягом 2016–2018 рр. підвищився до рівня 0,66 (0,44 п. п.) , при нормативному значенні 0,8–1,5. Слід зазначити, що допускається його зниження до 0,5, при цьому необхідно відслідковувати динаміку зміни даного коефіцієнта, в

нашому випадку протягом аналізованого періоду підприємство суттєво покращило рівень коефіцієнта термінової ліквідності.

Динаміка показників ліквідності ПрАТ «Електротехнологія» за аналізований період наведена на рис. 2.3.

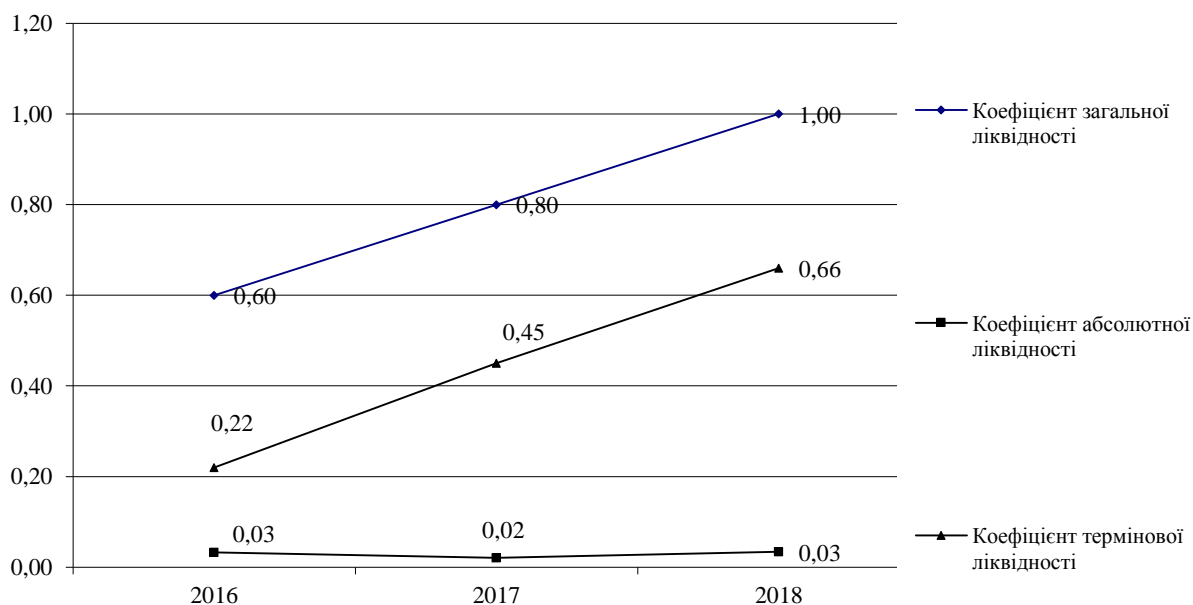

Рис. 2.3 – Динаміка показників ліквідності ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр., (на кінець року)

Коефіцієнт абсолютної ліквідності є найбільш жорстким критерієм ліквідності і платоспроможності підприємства, він показує яка частка короткострокових зобов'язань може бути за необхідності погашена за рахунок наявних грошових коштів та їх еквівалентів.

В даному випадку коефіцієнт абсолютної ліквідності хоч і демонструє незначне покращення при цьому суттєво не відповідає оптимальному значенню та на кінець 2018 року становить 0,034 при оптимальному значенні 0,25–0,3.

Чистий оборотний капітал залежить як від структури активів так і від джерел коштів. Чистий оборотний капітал необхідний для підтримки фінансової стійкості підприємства. За інших умов зростання даного коефіцієнта є позитивним явищем. Чистий оборотний капітал протягом

аналізованого періоду мав від'ємне значення, при цьому порівнюючи з кінцем 2016 року його від'ємне значення суттєво зменшилось, що є позитивним моментом.

В цілому слід констатувати, що невідповідність показників ліквідності свідчить про нераціональне використання капіталу підприємством ПрАТ «Електротехнологія» але при цьому за усіма показниками прослідковується позитивна динаміка щодо їх збільшення.

Таким чином, незважаючи на складні економічні умови, підприємство за звітній період покращило фінансові результати діяльності, що дає йому можливість збільшувати масштаби діяльності, залучаючи прибуток у фінансово-господарську діяльність.

2.2 Аналіз власного капіталу підприємства

Аналіз капіталу підприємства здійснюється за допомогою аналізу складу капіталу та його структури, зміни складових капіталу і джерел його формування. Інформаційними джерелами для аналізу капіталу підприємства є баланс підприємства (форма № 1). Власний капітал є одним з найважливіших факторів ефективності будь якої економічної діяльності підприємства. Його динаміка може засвідчувати про якість фінансового менеджменту, структура та напрями використання – безпосередньо впливають на формування добробуту власників, визначаючи ринкову вартість підприємства.

Логічним буде розпочати аналіз структури капіталу (додаток А) з попередньої оцінки розподілу фінансових ресурсів на власні та позикові джерела коштів (табл. 2.4). Вивчаючи дані, відзначимо, що протягом аналізованого періоду спостерігається тенденція збільшення величини всіх фінансових ресурсів ПрАТ «Електротехнологія».

Так, на початок 2017 року пасиви підприємства становили 144056 тис. грн, протягом звітного періоду відбулося стрімке зростання до 300939 тис. грн

і наприкінці 2018 року загальне збільшення фінансових ресурсів підприємства порівняно з початком 2017 р. склало 156883 тис. грн, або 108,9%.

Таблиця 2.4 – Аналіз структури капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр., тис. грн, (на кінець року)

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018 року від			
				+,-		%	
				2016	2017	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього капіталу підприємства	144056	227556	300939	156883	73383	108,90	32,25
Власний капітал	62281	106998	156578	94297	49580	151,41	46,34
- у % до всіх джерел коштів	43,23	47,02	52,03	8,80	5,01	20,36	10,66
Позиковий капітал	81775	120558	144361	62586	23803	76,54	19,74
- у % до всіх джерел коштів	56,77	52,98	47,97	-8,80	-5,01	-15,50	-9,46

Аналізуючи джерела позикових коштів з початку 2017 на кінець 2018 року, слід відзначити, що на кінець 2016 року їх величина сягала 81775 тис. грн, а наприкінці 2017 року величина джерел позикових коштів збільшились на 120558 тис. грн. Наприкінці 2018 року порівняно з кінцем 2016 року загальна сума позикових коштів збільшилася на 62586 тис. грн, тобто майже у два рази (76,54%).

Власний капітал також протягом аналізованих років мали тенденцію до зростання (рис. 2.4). Порівняно з базовим, наприкінці 2018 року цей показник зріс на 94297 тис. грн, або на 151,41%.

При цьому слід зазначити, що у порівняльній величині до загальної величини капіталу підприємства розмір власного капіталу у 2018 році порівняно з 2016 роком збільшився на 8,80 п. п., та на кінець 2018 року становив 52,03% від загальної суми капіталу підприємства. Це є позитивним моментом, оскільки підвищує рівень фінансової стійкості та відповідно фінансової надійності.

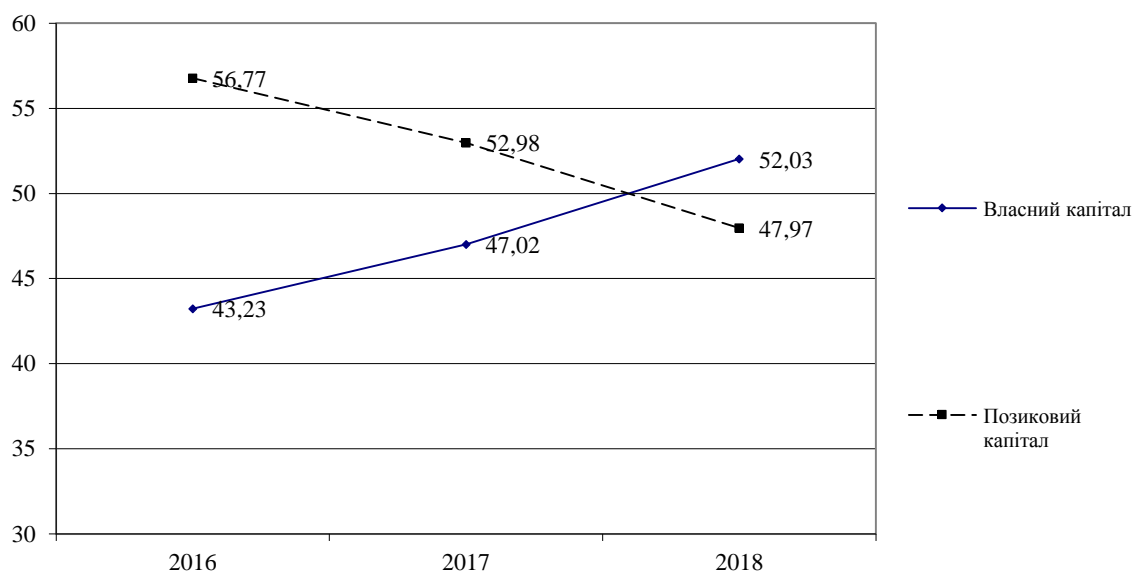

Рис. 2.4 – Динаміка зміни питомої ваги власного та залученого капіталу у загальній величині пасивів підприємства ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр., % (на кінець року)

Збільшення власного капіталу відбулося за рахунок нерозподіленого прибутку, при цьому підприємство залучає позиковий капітал у забезпечення виробничих та збутових процесів. Основними статтями збільшення позикового капіталу стали відстрочені податкові зобов'язання, довгострокові забезпечення, короткострокові кредити банків.

Отже, власний капітал підприємства станом на кінець 2018 року має розмір 156578 тис. грн. Його величина збільшилась відносно кінця 2017 року на 49580 тис. грн, або 32,25%.

Вплив на збільшення величини власного капіталу спричинило зростання нерозподіленого прибутку, який склав на кінець 2018 року 47724 тис. грн (табл. 2.5). Збільшення порівняно з кінцем 2016 року відбулося на рівні 43100 тис. грн (932,0%), порівняно з 2017 роком збільшення склало 26861 тис. грн (128,7%).

Додатковий вкладений капітал на кінець 2018 року склав -822 тис. грн. Його розмір відносно початку 2017 року зменшився на -1226 тис. грн (304,0%), а відносно кінця 2017 року на 268 тис. грн (48,3).

Таблиця 2.5 – Динаміка та структура власного капіталу підприємства
ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр., тис. грн, (на кінець року)

Показники	2016	2017	2018	Відхилення 2018 року від			
				+,-		%	
				2016	2017	2016	2017
Власний капітал	62281	106998	156578	94297	49580	151,4	46,3
Зареєстрований (пайовий) капітал	6609	6609	6609	-	-	-	-
Капітал у дооцінках	45582	75018	98005	52423	22987	115,0	30,6
Додатковий капітал	403	-555	-823	-1226	-268	-304,0	48,3
Резервний капітал	5062	5062	5062	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	4625	20864	47724	43100	26861	932,0	128,7

Найбільшу питому вагу у власному капіталі займає стаття капітал у дооцінках. Протягом аналізованого періоду підприємство здійснило дооцінку основних засобів та нематеріальних активів.

Капітал у дооцінках на кінець 2018 року склав 98005 тис. грн. Його величина збільшилася порівняно з початком 2017 року на 115,0%, або на 52423 тис. грн. Розмір статутного капіталу на протязі трьох років залишився без змін і складає 6609 тис. грн резервний капітал протягом аналізованого періоду змін не зазнав, та складав майже 76% від статутного капіталу.

Динаміка основних складових капіталу підприємства наведена на рис. 2.5.

Найбільшу питому вагу у структурі власного капіталу протягом 2016–2018 рр. становить капітал у дооцінках (73,19%, 70,11% і 62,59% відповідно) (табл. 2.6). Позитивною тенденцією є не тільки наявність нерозподіленого прибутку на підприємстві, але і його зростання протягом досліджуваного періоду.

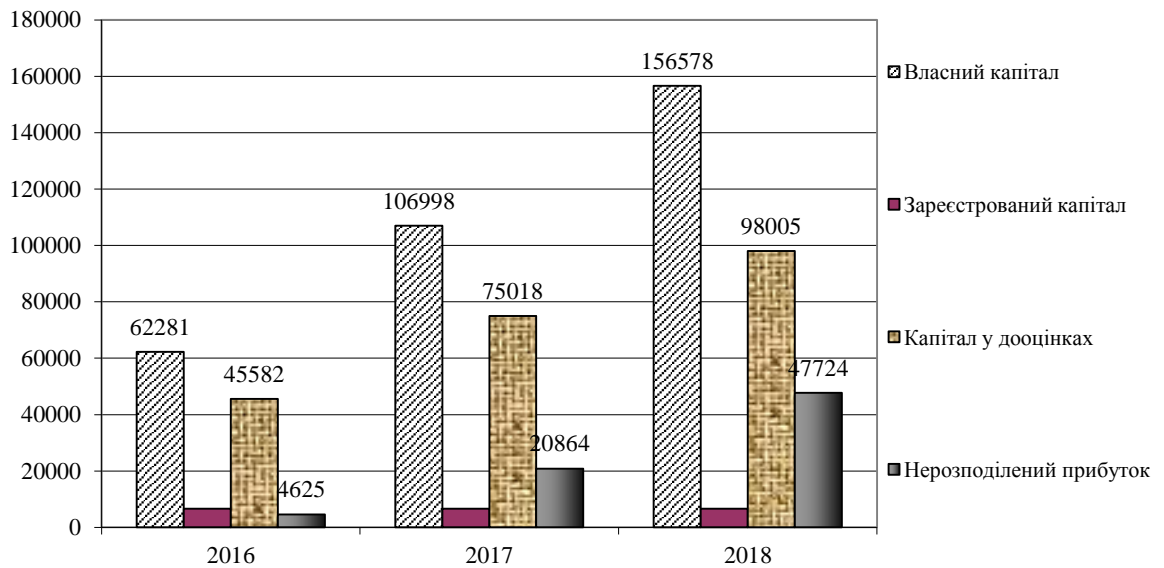

Рис. 2.5 – Динаміка основних статей капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія» у 2016–2018 рр., тис. грн (на кінець року)

Незважаючи, що зареєстрований капітал не змінювався протягом аналізованого періоду, його питома вага у структур капіталу зазнала змін, оскільки суттєво збільшився власний капітал підприємства протягом аналізованого періоду. Якщо на початок 2017 році питома вага зареєстрованого капіталу становила 10,61%, то на кінець 2018 року – 4,22%.

Таблиця 2.6 – Структура власного капіталу ПрАТ «Електротехнологія» у 2016–2018 рр., %

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018 року від			
				+,-		%	
				2016	2017	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8
Зареєстрований (пайовий) капітал	10,61	6,18	4,22	-6,39	-1,96	-60,22	68,34
Капітал у дооцінках	73,19	70,11	62,59	-10,60	-7,52	-14,48	89,27
Додатковий капітал	0,65	-0,52	-0,53	-1,17	-0,01	-181,14	101,34
Резервний капітал	8,13	4,73	3,23	-4,89	-1,50	-60,22	68,34
Нерозподілений прибуток	8,13	19,50	30,48	22,35	10,98	275,01	156,31
Всього капіталу, %	100	100	100	x	x	x	x

Як вже зазначалось, протягом аналізованого періоду найбільшу частку у власному капіталі складав капітал у дооцінках. Відповідно питому вагу даного показника у 2016 році становила – 73,19%, у 2017 році – 70,11%, 2018 році 62,59%. Відповідно зростання отриманого прибутку протягом аналізованого періоду призвело до збільшення як загальної суми нерозподіленого прибутку так і його питомої ваги у загальному складі власного капіталу. Питома вага нерозподіленого прибутку у 2016 році становила 8,13%, на кінець 2018 року відбулося збільшення на рівні 22,35 п. п і склало 30,48%, що є позитивним моментом оскільки підприємство направляє свій прибуток на фінансування господарських процесів. Стала величина резервного капіталу при загальному збільшенні власного капіталу призвела до зменшення його питомої ваги, якщо частка резервного капіталу на кінець 2016 року становила 8,13%, то на кінець 2018 року зменшення склало 4,89 п. п. та становило 3,24% від загальної суми власного капіталу.

Динаміка структури капіталу наведена на рис. 2.6.

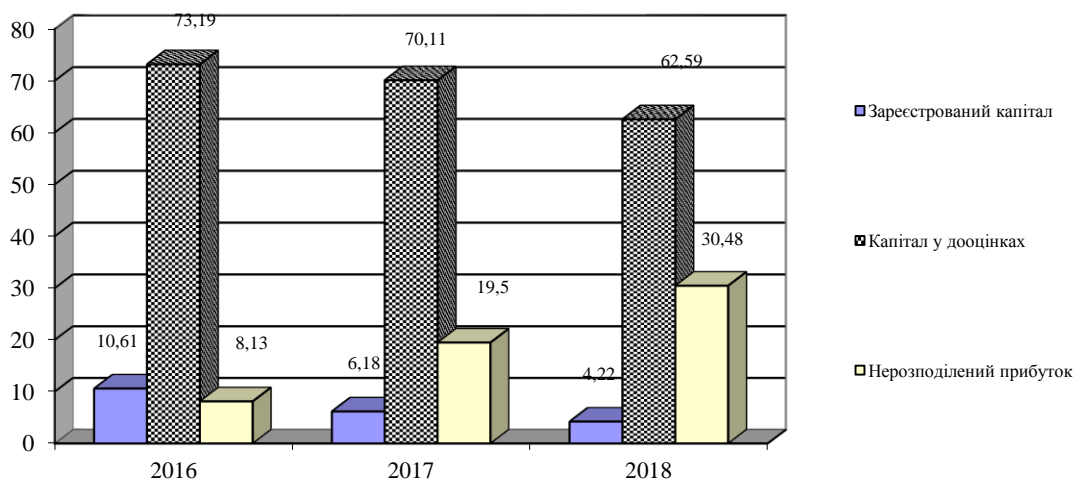

Рис. 2.6 – Динаміка структури капіталу у загальній величині пасивів підприємства за 2016–2018 рр., % (на кінець року)

Важливою складовою частиною механізму ефективного управління капіталом підприємства є системи його аналізу. Аналіз управління капіталом

підприємства являє собою процес дослідження основних результативних показників ефективності його функціонування на підприємстві з метою виявлення резервів подальшого підвищення цієї ефективності. Для цього здійснюється аналіз фінансових коефіцієнтів, який базується на розрахунку співвідношення різних абсолютних показників фінансової діяльності підприємства між собою.

За рахунок власного капіталу підприємства повинні повністю покривати необоротні активи і мінімізувати величину оборотних активів (бажано 50% планових оборотних засобів).

Ефективність використання власного капіталу характеризується такими показниками: як оборотність капіталу, рентабельність. Вихідні данні для розрахунку показників ефективності наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Вихідні данні для розрахунку показників ефективності використання капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр. (на кінець року)

№ ряд.	Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення, +, - 2018/2016
1	2	3	4	5	6
Вхідні данні					
1	Валюта балансу	144056	227556	300939	156883
2	Власний капітал	62281	106998	156578	94297
3	Позиковий капітал	81775	120558	144361	62586
4	Необоротні активи	104346	153627	188047	83701
5	Чистий дохід від реалізації	135792	221105	313955	178163
6	Валовий прибуток	12942	58379	78132	65190
7	Чистий прибуток	82	11206	18050	17968

Отже, коефіцієнт фінансової незалежності, який показує, яка частка власного капіталу у загальній сумі капіталу підприємства збільшився протягом аналізованого періоду на 0,09 та становив 0,52. Чим вищим є значення цього показника, тим вища фінансова стійкість підприємства, тим більш стабільним та незалежним є становище від зовнішніх джерел фінансування і кредиторів [70].

Отже, збільшення власного капіталу у загальній частці пасивів є

позитивним моментом оскільки фінансова стійкість підприємства підвищилась (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Результати розрахунку показників ефективності використання власного капіталу ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр.

Показники	Оптимальне значення	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення +,- 2018/2016
1	2	3	4	5	6
Розрахункові дані					
Коефіцієнт фінансової незалежності	зростання	0,43	0,47	0,52	0,09
Коефіцієнт фінансової залежності	зменшення	0,57	0,53	0,48	-0,09
Коефіцієнт фінансової стабільності	понад 1	0,76	0,89	1,08	0,32
Коефіцієнт фінансового ризику	зменшення	1,31	1,13	0,92	-0,39
Індекс постійного активу	зменшення	1,68	1,44	1,20	-0,47
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільшення	2,18	2,07	2,01	-0,18
Рентабельність власного капіталу (за валовим прибутком)	збільшення	20,78	54,56	49,90	29,12
Рентабельність власного капіталу (за чистим прибутком)	збільшення	0,13	10,47	11,53	19,05
Період окупності власного капіталу	зменшення	759,89	9,55	8,67	-751,22
Рентабельність продаж	збільшення	0,06	5,07	5,75	10,09
Коефіцієнт оборотності активів	збільшення	0,94	0,97	1,04	0,10
Фінансовий важіль	зменшення	2,31	2,13	1,92	-0,39

Відповідно коефіцієнт фінансової залежності, який показує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства зменшився протягом аналізованого періоду на 0,09 п., що є відповідно динаміки збільшення власного капіталу в загальній сумі пасивів підприємства.

Коефіцієнт фінансової стабільності, який показує у скільки разів сума власного капіталу перевищує розмір залученого капіталу протягом 2016–2018 років відповідно протягом аналізованого періоду збільшувався, а

на кінець 2018 року даний коефіцієнт відповідав нормативному значенню – 1,08. Якщо на кінець 2016 року даний показник мав значення 0,76 то на кінець 2017 року збільшення склало 0,13 п. та становив 0,89.

Коефіцієнт фінансового ризику, що показує у скільки разів сума залученого капіталу перевищує суму власного капіталу демонструє відповідно зменшення, якщо на кінець 2016 року цей показник був 1,31, то на кінець 2018 року він зменшився 0,39 п. та становить 0,92.

Індекс постійного активу демонструє позитивну динаміку, оскільки зменшується сума необоротних активів яка припадає на 1 гривню власного капіталу. На кінець 2016 року цей коефіцієнт становив 1,68, то на кінець 2018 року – 1,20, зменшення склало 0,47 п.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу демонструє негативну динаміку, на кінець 2018 року порівняно з кінцем 2016 року період окупності власного капіталу становив 2,01 що є значно меншим показником ніж на кінець 2016 року – 2,18, відповідно оборотність власного капіталу зменшується.

Ефективність використання власних ресурсів для отримання прибутку визначає рентабельність власного капіталу (за валовим прибутком) відповідно позитивним є збільшення даного показника. На підприємстві цей показник демонструє позитивну динаміку, рентабельність власного капіталу за аналізований період збільшилася та на кінець 2018 року становила 49,90 (+29,12 п.)

Рентабельність власного капіталу (за чистим прибутком) також демонструє позитивну динаміку, протягом аналізованого періоду даний показник збільшився на 19,05 п. та становив на кінець 2018 року 11,53 (0,13 – 2016 рік). Рентабельність власного капіталу засвідчує ефективне використання власного капіталу, можливість його примноження. Вона забезпечується отриманням чистого прибутку в результаті господарської діяльності.

Рентабельність продажів протягом аналізованого періоду зазнала

позитивних змін, даний показник на кінець 2018 року становив 5,75 збільшення склало 10,09 п.

Динаміка показників ефективності використання власного капіталу наведена на рис. 2.7.

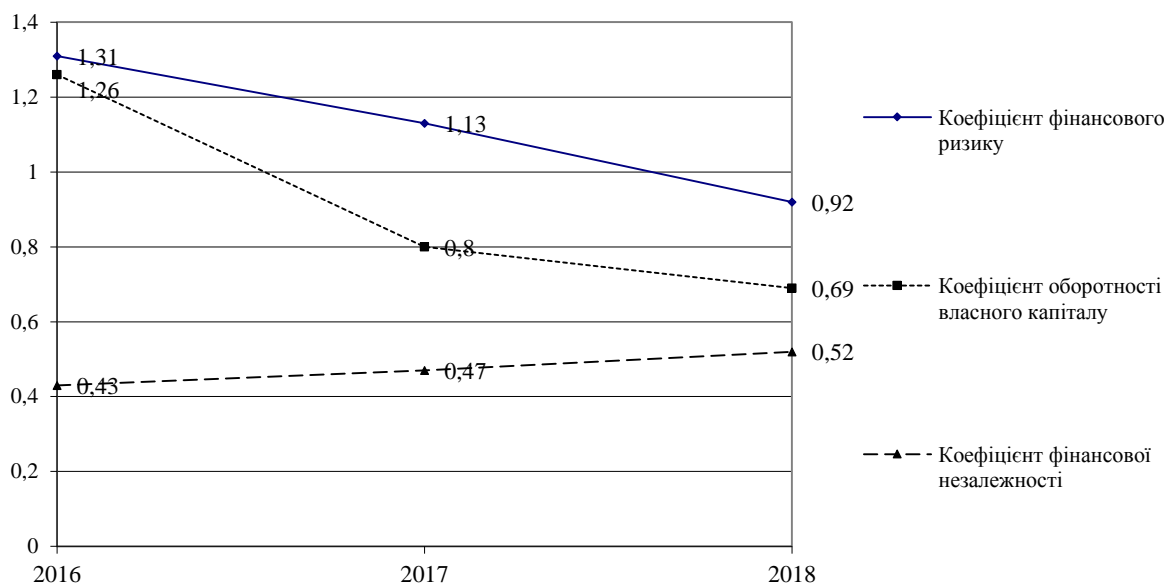

Рис. 2.7 – Динаміка показників ефективності використання власного капіталу на підприємстві у 2016–2018 рр., (на кінець року)

Період окупності власного капіталу, що є зворотним до коефіцієнта рентабельності власного капіталу за чистим прибутком демонструє відповідно негативну динаміку оскільки збільшується протягом аналізованого періоду так на кінець 2018 року даний коефіцієнт становить 8,68 (759,89 – на кінець 2016 року), зменшення склало 751,22 п.

Фінансовий важіль (коефіцієнт використання позикових коштів) демонструє залежність прибутку підприємства від ступеня використання ним позикових засобів, при фіксованій вартості яких створюється додатковий фінансовий важіль для акціонерів, якщо весь прибуток, що накопичується таким чином, збільшує їхню частку в загальному капіталі компанії. Відповідно протягом аналізованого періоду даний коефіцієнт зменшується та досягає рівня 1,92 на кінець 2018 року (2,31 – на кінець 2016 року), що є позитивним моментом.

Коефіцієнт оборотності активів протягом аналізованого періоду збільшувався, що є позитивним моментом для підприємства, якщо на кінець 2016 року даний показник становив 0,94, то на кінець 2018 року – 1,04. Збільшення склало 0,10 п.

Проведений аналіз власного капіталу ПрАТ «Електротехнологія» та ефективності його використання дав змогу зробити висновок, що підприємство на достатньому рівні володіє власним капіталом. Основну частку в структурі власного капіталу займає капітал у дооцінках. Показники ефективності використання власного капіталу майже всі знаходяться в межах рекомендованих значень.

2.3 Аналіз позикового капіталу підприємства

Структура позикового капіталу підприємства впливає на рівень економічної та фінансової рентабельності підприємства; визначає систему коефіцієнтів фінансової стійкості та платоспроможності, тобто, рівень основних фінансових ризиків, а також формує співвідношення ступеня прибутковості та ризику в процесі розвитку підприємства.

У табл. 2.9 відображено структуру та склад позикових коштів підприємства. Аналіз динаміки структури позикового капіталу підприємства надав можливість виявити тенденцію до його збільшення, а саме, збільшення на 62586 тис. грн, або 176,54%. Якщо позиковий капітал на початок 2017 року становив 81775 тис. грн то на кінець 2018 року – 144361 тис. грн.

За аналізовані роки спостерігаємо зміни у складі та структурі позикового капіталу. Збільшення довгострокових зобов'язань і забезпечень, поточних зобов'язань і забезпечень відбулося майже за усіма статтями. Зменшення за аналізований період ми спостерігаємо лише за наступними статтями зобов'язань підприємства: векселі видані (які були в наявності у підприємства у 2016 році та становили 200 тис. грн) дана стаття відсутня у 2017–2018 рр.;

розрахунки зі страхування, які зменшилися на 61 тис. грн; доходи майбутніх періодів, зменшення яких становило 5 тис. грн; поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами, яка зменшилась на 17032 тис. грн, або 20,9%.

Таблиця 2.9 – Склад і структура позикових коштів підприємства
ПрАТ «Електротехнологія» у 2016–2018 рр. (на кінець року)

Показники	2016 р.		2017 р.		2018 р.		Відхилення 2018/2016	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Відстрочені податкові зобов'язання	4541	5,6	10568	8,8	12734	8,8	8193	180,4
Довгострокові кредити банків	2684	3,3	5641	4,7	7412	5,1	4728	176,2
Інші довгострокові зобов'язання	62	0,1	2249	1,9	432	0,3	370	600,7
Довгострокові забезпечення	7744	9,5	9382	7,8	10540	7,3	2796	36,1
Короткострокові кредити банків	10956	13,4	17766	14,7	26908	18,6	15952	145,6
Векселі видані	200	0,2	-	-	-	-	-200	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	45	0,1	281	0,2	186	0,1	141	311,1
товари, роботи, послуги	34305	42	59252	49,1	56792	39,3	22487	65,5
розрахунками з бюджетом	289	0,4	4010	3,3	4723	3,3	4433	1531,6
розрахунками зі страхування	170	0,2	156	0,1	110	0,1	-61	-35,8
розрахунками з оплати праці	424	0,5	372	0,3	458	0,3	33	7,9
за одержаними авансами	17137	21	902	0,7	105	0,1	-17032	-99,4
за розрахунками з учасниками	140	0,2	140	0,1	140	0,1	-	-
Поточні забезпечення	720	0,9	798	0,7	899	0,6	180	25,0
Доходи майбутніх періодів	9	0	4	0	4	0	-5	-52,3
Інші поточні зобов'язання	2339	2,9	9031	7,5	22913	15,9	20574	879,7
Разом	81775	100	120558	100	144361	100	62586	76,5

Відстрочені податкові зобов'язання протягом аналізованого періоду збільшилися на 180,4% та на кінець 2018 року становили 12734 тис. грн, що на 8193 тис. грн більше ніж на кінець 2016 року. В загальному обсязі зобов'язання відстрочені податкові зобов'язання протягом аналізованого періоду знаходилися в межах 5–8%.

Незважаючи на високу вартість позикового капіталу, в умовах економічної кризи, підприємство активно залучає довгострокові кредити банків.

Дана стаття збільшилась за аналізований період на 4728 тис. грн 176,2% та на кінець 2018 року становила 7412 тис. грн, відповідно питома вага даної статті також зазнала збільшення та на кінець аналізованого періоду становила 5,1% в загальній структурі зобов'язань.

Інші довгострокові зобов'язання збільшилися за аналізований період на 370 тис. грн та на кінець 2018 року становили 432 тис. грн, при цьому їх питома вага в структурі зобов'язань є незначною та становить 0,3%.

За аналізований період суттєво збільшилися короткострокові кредити банків, їх збільшення на кінець 2018 року становило 15952 тис. грн, або 145,6%. Відповідно їх питома вага збільшилась та на кінець 2018 року становила 18,6% (13,4% у 2016 році). Також суттєву питому вагу у зобов'язаннях підприємства займають довгострокові забезпечення, їх збільшення за аналізований період становила 2796 тис. грн (36,1%), при цьому їх питома становить 7,3%.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги є найбільшою статтею зобов'язань, її питома вага протягом аналізованого періоду знаходилась в межах 39–49%, це свідчить, що підприємство своєчасно не розраховується з контрагентами та погіршення платіжних можливостей ПрАТ «Електротехнологія» за аналізований період.

Динаміка структури основних статей зобов'язань підприємства ПрАТ «Електротехнологія» наведено на рис. 2.8.

Рис. 2.8 – Динаміка структури основних статей позикового капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр., % (на кінець року)

На основі проведено аналізу особливої уваги потребує аналіз кредиторської заборгованості із залученням інформації поточного аналітичного обліку, а саме – в розрізі окремих кредиторів, термінів виникнення та тривалості непогашення боргів, виявити прострочену заборгованість тощо.

Доцільним також є проведення порівняльного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. У випадку виявлення перевищення суми дебіторської заборгованості над кредиторською, говорять про іммобілізацію власного капіталу в дебіторську заборгованість, у протилежному – про недостатність власного капіталу для фінансування діяльності (табл. 2.10).

На підприємстві у 2018 році у порівнянні з 2016 роком спостерігаються різні темпи росту кредиторської та дебіторської заборгованості. Так, приріст сукупної дебіторської заборгованості склав 465,58%, а кредиторської – 19,3%.

Таблиця 2.10 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр., % (на кінець року)

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018/2016 рр.	
				тис. грн	%
1	2	3	4	5	6
Дебіторська заборгованість	12486	39612	70620	58133	465,58
у т.ч. товарного характеру	5479	28852	53531	48052	876,96
Кредиторська заборгованість	53231	65911	63412	10181	19,13
у т.ч. товарного характеру	34305	59252	56792	22487	65,55
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,23	0,60	1,11	0,88	374,78
у т.ч. товарного характеру	0,16	0,49	0,94	0,78	490,13

Аналогічними темпами змінювалися дебіторська та кредиторська заборгованості товарного характеру – приріст на 876,96% та 65,55% відповідно. відповідно співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості зазнавало суттєвих змін протягом аналізованого періоду та варіювало в межах коефіцієнту 0,23 – 1,11, щодо співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості товарного характеру його показник також збільшувався протягом аналізованого періоду та варіював в межах коефіцієнта 0,16–0,94. Суттєве перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською на кінець 2018 року (коефіцієнт 1,11), свідчить про наявні проблеми у підприємства щодо своєчасного отримання коштів від реалізованої продукції, наданих послуг та виконаних робіт.

В цілому аналізуючи табл. 2.10 слід констатувати, що для підприємства характерна тенденція недостатності ліквідності для фінансування діяльності.

Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості наведено на рис. 2.9.

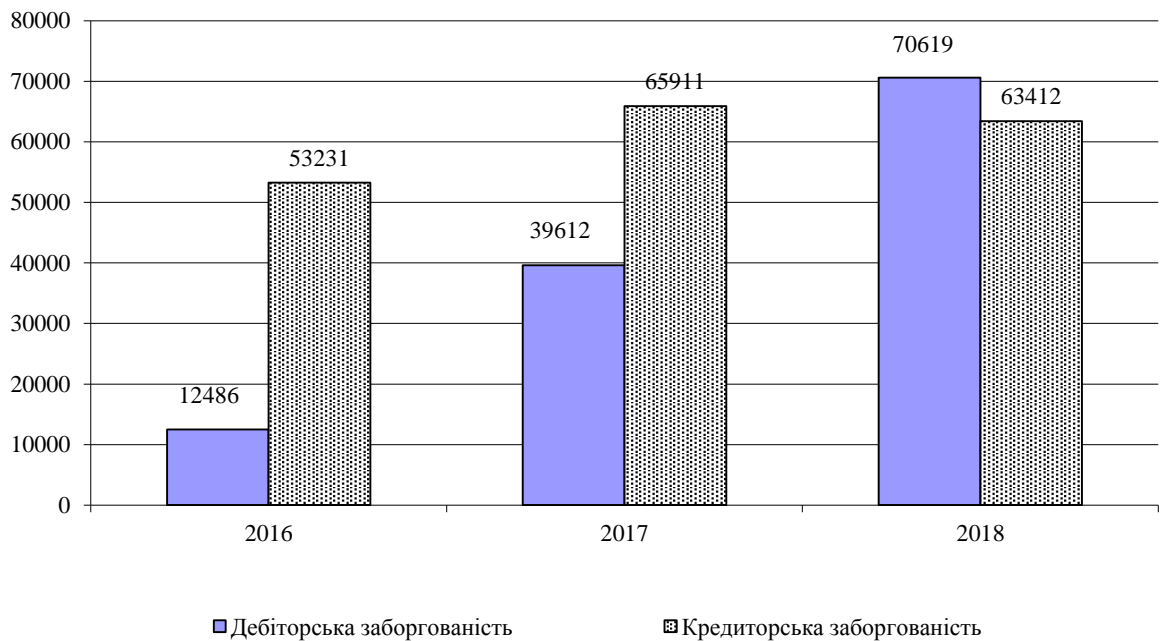

Рис. 2.9 – Динаміка кредиторської та дебіторської заборгованості підприємства ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр., тис. грн, (на кінець року)

З метою оцінки показників ефективності використання позикових коштів підприємства застосуємо групу показників, яка дає можливість проаналізувати позиковий капітал підприємства. Показники ефективності використання капіталу підприємства доцільно об'єднати у дві групи. Перша Оборотність капіталу у днях (тривалість обороту капіталу) розраховують відношенням середнього розміру капіталу до одноденної чистої виручки від реалізації або діленням добутку середнього розміру капіталу та кількості днів у аналізованому періоді на загальний розмір чистої виручки підприємства або діленням кількості днів у аналізованому періоді на оборотність капіталу у разях.

Оборотність капіталу у разях (коефіцієнт оборотності капіталу) обчислюють діленням чистої виручки від реалізації на середній розмір капіталу підприємства або діленням кількості днів у аналізованому періоді на оборотність капіталу у днях.

Капіталомісткість або коефіцієнт закріплення капіталу визначають: діленням середнього розміру капіталу підприємства на чисту виручку від реалізації або це обернений показник до коефіцієнта оборотності капіталу.

При розрахунках враховуємо, що:

- середній розмір капіталу обчислюють за середньою хронологічною або середньою арифметичною із залученням інформації балансу, поточного обліку;
- виручка від реалізації продукції, товарів, послуг наведена у звіті про фінансові результати;
- кількість днів у аналізованому періоді приймається за рік – 365 днів, квартал – 90 днів, місяць – 30 днів.

Показники ефективності використання позикових коштів підприємства наведені в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Показники ефективності використання позикових коштів підприємства ПрАТ «Електротехнологія» за 2016 – 2018 рр.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018/2016 рр.	
				+/-	%
1	2	3	4	5	6
Розмір позикового капіталу, тис. грн	77201	101166	132459	55258	71,58
Дохід від реалізації, тис. грн	135792	221105	313955	178163	131,20
Оборотність позикового капіталу, дні	207,51	167,0	154,0	-53,51	-25,79
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	1,76	2,19	2,37	0,61	34,75
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,55	0,54	0,50	-0,05	-9,14
Коефіцієнт структури позикового капіталу	0,86	0,92	0,85	-0,010	-1,11
Рентабельність позикового капіталу, %	0,11	11,08	13,63	13,5	12735,4

Дані таблиці свідчать про те, що позиковий капітал, яким володіє підприємство, використовується достатньо ефективно. Протягом 2018 року

для здійснення одного обороту коштів, авансованих у діяльність підприємства, потрібен був 154 дні, це на 53,51 дні менше, ніж у 2016 році. Відповідно, коефіцієнт оборотності позикового капіталу збільшився на 0,61 або 34,75%. Отже, спостерігаємо збільшення оборотності позикового капіталу. Динаміка показників ефективності використання позикового капіталу ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр. наведено на рис. 2.10.

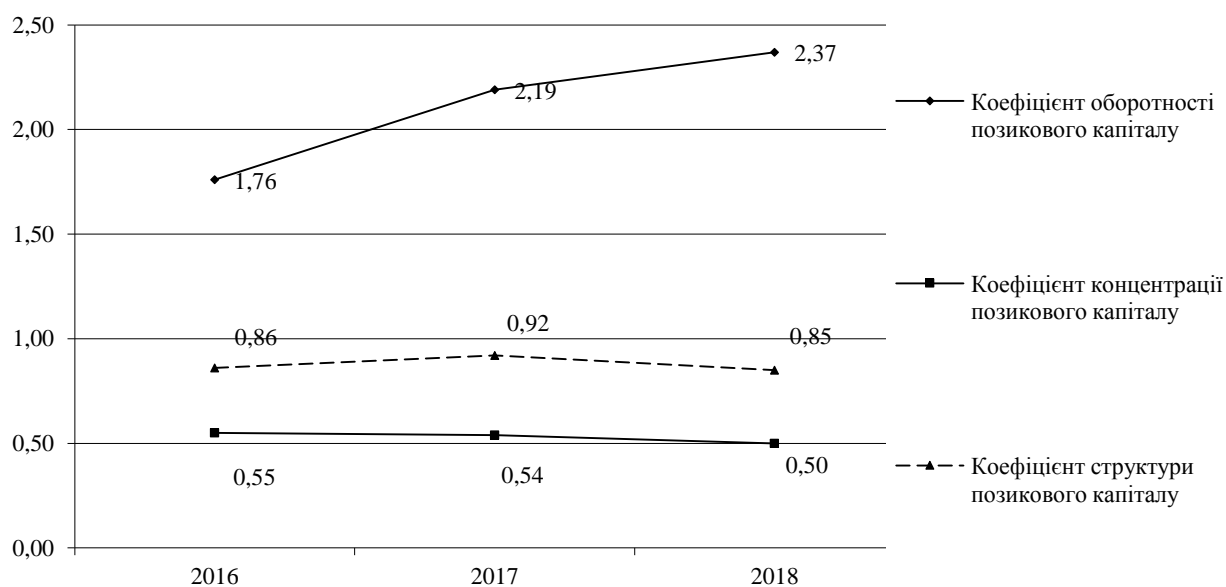

Рис. 2.10 – Динаміка показників ефективності використання позикового капіталу ПрАТ «Електротехнологія» за 2016–2018 рр.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу зменшився і становив відповідно 0,55 в 2016 році та 0,50 у 2018 році. При цьому коефіцієнт структури позикового капіталу зменшився на 0,010 (1,11%) та кінець 2018 року становив 0,85 (0,86 у 2016 році та 0,92 у 2017 році).

Рентабельність позикового капіталу підприємства суттєво збільшилась порівняно з 2016 роком, її збільшення склало 13,5 п. та у 2018 році даний показник становив 13,5% (0,11% у 2016 році), що є позитивною тенденцією.

Отже необхідно зазначити, що протягом аналізованого періоду показники ефективності використання позикових коштів покращились, про

що свідчать показники рентабельності та оборотності позикового капіталу.

Таким чином на основі проведено аналізу можна зазначити наступне: протягом аналізованого періоду підприємство суттєво покращило фінансові результати своєї діяльності, підприємство збільшило обсяги чистого доходу та чистого прибутку. Відповідно збільшення обсягів чистого прибутку покращило показники рентабельності за аналізований період.

Щодо показників ліквідності, то слід зазначити, що протягом аналізованого періоду їх значення не відповідали оптимальним, але при цьому усі показники мали позитивну динаміку, що є свідченням того що підприємство підвищує ефективність використання капіталу, вкладаючи кошти в більш ліквідні активи.

Аналіз структури та динаміки капіталу підприємства засвідчив, що протягом аналізованого періоду підприємство збільшило обсяги власного капіталу, питома вага якого на кінець 2018 року складала 52,03%. Позиковий капітал протягом аналізованого періоду зростав меншими темпами ніж власний капітал: збільшення власного капіталу склало 151,41%, позикового капіталу відповідно 76,54%. Загальний обсяг капіталу за аналізований період збільшився на 108,9% та на кінець 2018 року становив 300939 тис. грн.

Показники ефективності використання власного та позикового капіталу демонстрували позитивну динаміку як за періодами окупності так і за показниками рентабельності.

Висновки до другого розділу

ПрАТ «Електротехнологія» є промисловим підприємством основним видом діяльності якого є виробництво обладнання для металургійних підприємств. Також підприємство спеціалізується на ремонті і технічному обслуговуванні машин і устаткування промислового призначення.

Чистий прибуток підприємства протягом аналізованого періоду демонстрував позитивну динаміку та у 2018 році становив 18050 тис. грн, що

на 17968 тис. грн більше ніж у 2016 році. Збільшення показників рентабельності свідчить про ефективне використання активів підприємства.

Чистий оборотний капітал протягом аналізованого періоду мав від'ємне значення, при цьому порівнюючи з кінцем 2016 року його від'ємне значення суттєво зменшилось, що є позитивним моментом.

Невідповідність показників ліквідності рекомендованим значенням свідчить про нераціональне використання капіталу підприємством ПрАТ «Електротехнологія» але при цьому за усіма показниками прослідковується позитивна динаміка щодо їх збільшення.

Проведений аналіз власного капіталу ПрАТ «Електротехнологія» та ефективності його використання дав змогу зробити висновок, що підприємство на достатньому рівні володіє власним капіталом. Коефіцієнт фінансової стабільності, який показує у скільки разів сума власного капіталу перевищує розмір залученого капіталу протягом 2016–2018 років відповідно протягом аналізованого періоду збільшувався, а на кінець 2018 року даний коефіцієнт відповідав нормативному значенню.

Основну частку в структурі власного капіталу займає капітал у дооцінках та нерозподілений прибуток. Показники ефективності використання власного капіталу майже всі знаходяться в межах рекомендованих значень.

Дані аналізу засвідчили, що позиковий капітал, яким володіє підприємство, використовується достатньо ефективно. Протягом 2018 року для здійснення одного обороту позикових коштів, авансованих у діяльність підприємства, потрібен був 154 дні, це на 53,51 дні менше, ніж у 2016 році. Відповідно, коефіцієнт оборотності позикового капіталу збільшився на 0,61 або 34,75%. Отже необхідно зазначити, що протягом аналізованого періоду показники ефективності позикових коштів покращились, підприємство отримує прибуток за рахунок інтенсивного використання позикового капіталу.

3 НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ЕЛЕКТРОТЕХНОЛОГІЯ»

3.1 Оптимізація структури капіталу підприємства

Після аналізу рівня ефективності управління ресурсами на підприємстві постає питання управління ними з метою покращення. В економічній літературі існує безліч способів та методів управління фінансовими ресурсами підприємства, але вони здебільшого є здобутками закордонних авторів та не завжди є адекватними в українських умовах господарювання. Тому, вважаємо за необхідне скористатися методами, що запропоновані вітчизняним вченим Бланком І.А., та які можуть бути адаптовані для суб'єктів господарювання України [3].

До методів управління фінансовими ресурсами підприємства можна віднести наступні [39]:

- управління фінансовою рентабельністю підприємства (управління формуванням прибутку на основі операційного та фінансового левериджу, управління середньозваженою вартістю капіталу);

- управління формуванням фінансових ресурсів підприємства (управління формуванням власних фінансових ресурсів та управління формуванням позикових фінансових ресурсів);

- управління фінансовою стабільністю підприємства (управління структурою капіталу, структурою активів та управління грошовими потоками);

- управління інвестиційною активністю та ефективністю інвестицій (управління ефективністю реальних інвестицій, управління ефективністю фінансових інвестицій);

- управління фінансовими ризиками;

- управління фінансовими інноваціями (впровадження сучасних

фінансових технологій та впровадження ефективних фінансових технологій та впровадження ефективних організаційних систем управління);

– антикризове фінансове управління .

Зазначені методи можуть застосовуватися як комплексно так і окремо один від одного. Вибір методів, з метою покращення управління фінансами підприємства, залежить від теперішнього його фінансового стану і основних «проблемних місць» підприємства.

Оптимізація структури капіталу являє собою одну із найбільш важливих та складних задач, що вирішуються в процесі управління фінансами підприємства. Оптимальна структура капіталу – це таке відношення використання власних та позикових ресурсів, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість [57].

Процес оптимізації капіталу нерозривно пов'язаний із врахуванням особливостей використання як власного, так і позикового капіталу.

Таким чином, підприємство, що використовує лише власний капітал, має найбільшу фінансову стійкість (його коефіцієнт автономії дорівнює одиниці), але обмежує темпи свого розвитку (так як не може забезпечити формування необхідного додаткового об'єму активів в періоди сприятливої кон'юнктури ринку) та не використовує фінансові можливості приросту прибутку на вкладений капітал. А підприємство, що використовує позиковий капітал, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку (за рахунок формування додаткового обсягу активів) та можливості приросту фінансової рентабельності діяльності, однак у більшій мірі генерує фінансовий ризик та загрозу банкрутства (що зростають по мірі зростання питомої ваги позикових ресурсів в загальній сумі використовуваного капіталу) [59].

Аналіз економічної літератури свідчить, що більшість авторів виокремлює три методи оптимізації структури капіталу (рис. 3.1).

Рис. 3.1 – Характеристика основних методів оптимізації структури капіталу підприємства [3, 8, 36].

Для більшої обґрунтованості та наукової значимості отриманих результатів вважаємо за необхідне розрахувати оптимальну структуру капіталу за усіма трьома зазначеними методами.

Відповідно до запропонованої І.О. Бланком схеми аналізу структури капіталу наступним етапом буде [3]:

Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності. Метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності передбачає використання механізму фінансового левериджу. При цьому для розрахунку ефекту фінансового левериджу використовують таку формулу:

$$E\Phi Л = (1 - C_{nn}) \times (KBP_a - BK_{нк}) \times (ПК / BK), \quad (3.1)$$

де C_{nn} – ставка податку на прибуток; KBP_a – коефіцієнт валової рентабельності активів, %; $BK_{нк}$ – середній розмір відсотків за кредит, сплачених підприємством за використання позикового капіталу, %; $ПК$ – середня сума використаного підприємством позикового капіталу; BK – середня сума власного капіталу підприємства.

Дія фінансового важеля полягає у тому, що підприємство, використовуючи позичені кошти, змінює чисту рентабельність власного капіталу і свої дивідендні можливості.

Коли підприємство бере борг, то воно зобов'язується сплатити відсотки і в майбутньому погасити суму боргу. Ці відсотки вираховують з оподаткованого прибутку і збільшують його величину для інвесторів.

Однак чим більше боргів має підприємство у структурі свого капіталу – тим вищий фінансовий ризик. Це означає, що, незалежно від рівня доходу від своїх операцій, підприємство має сплачувати як основну суму боргу, так і відсотки за нього, коли настає термін погашення. На практиці такі дослідження треба використовувати при прийнятті рішень про структуру капіталу [25].

Розрахуємо ефект фінансового важеля для ПрАТ «Електротехнологія» протягом періоду 2016–2018 років. Результати розрахунків представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Характеристика ефекту фінансового важеля ПрАТ «Електротехнологія»

Показник/Рік	2016	2017	2018
Валова рентабельності активів, %	8,98	25,65	25,96
Середня розрахункова ставка відсотку	16,8	18,4	21,3
Позикові кошти, тис. грн	77201	101166	132459
Власні кошти, тис. грн	62739	84640	131788
Диференціал фінансового левериджу	-7,82	7,25	4,66
Плече фінансового левериджу	1,23	1,19	1,05
Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18
Ефект фінансового левериджу	-7,70	7,02	3,84

На основі даних, представлених в таблиці можна зробити наступні висновки: так як диференціал фінансового важеля є головною умовою, що формує позитивний ефект фінансового важеля, за рахунок перевищення валової рентабельності активів над середньою ставкою відсотку за кредит дало змогу отримати позитивний диференціал, а відповідно і ефект фінансового

важеля протягом 2017–2018 рр., у 2016 році ефект фінансового левериджу був від’ємний, оскільки валова рентабельність активів була нижчою ніж середній розмір відсотків за кредит.

Валова рентабельність активів у 2017–2018 рр, залишилась майже незмінною 25,65% у 2017 році та 25,96% відповідно у 2018 році.

Ще однією важливою складовою ефекту фінансового важеля є відношення позикового та власного капіталу – плече фінансового важеля, яке помножує позитивний чи негативний ефект диференціалу. Аналізуючи динаміку даного показника варто зазначити, що в 2018 році в період зростання диференціалу відбулося значне зменшення відношення позикового та власного капіталу, що в свою чергу також призвело до зменшення ефекту фінансового важеля по відношенню до 2017 року. В 2017 році ефект фінансового важеля мав значення 7,02, в 2018 році – 3,84.

Для виявлення ефекту фінансового важеля при різній структурі капіталу підприємства розглянемо як буде змінюватися ефект фінансового важеля при збільшенні питомої ваги позикового капіталу підприємства, а відповідно й плеса фінансового важеля. Дані розрахунків представлені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Розрахунок коефіцієнта фінансової рентабельності при різних значеннях коефіцієнта фінансового важеля підприємства ПрАТ «Електротехнологія»

№	Показник	Варіант						
		1	2	3	4	5	6	7
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Сума власного капіталу, тис. грн	156578	156578	156578	156578	156578	156578	156578
2	Можлива сума позикового капіталу, тис. грн	0	39145	78289	156578	234867	313156	391445
3	Загальна сума капіталу, тис. грн	156578	195723	234867	313156	391445	469734	548023
4	Коефіцієнт фінансового левериджу	0	0,25	0,5	1	1,5	2	2,5

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	Коефіцієнт валової рентабельності активів, %	25,96	25,96	25,96	25,96	25,96	25,96	25,96
6	Ставка відсотка за кредит без ризику, %	21,3	21,3	21,3	21,3	21,3	21,3	21,3
7	Премія за ризик, %	0	0	0,5	1	1,5	2	2,5
8	Ставка відсотка за кредит з урахуванням ризику, %	21,3	21,3	21,8	22,3	22,8	23,3	23,8
9	Сума валового прибутку без відсотків за кредит, тис. грн, (р.3*р.5/100)	40648	50810	60972	81295	101619	121943	142267
10	Сума сплачених відсотків за кредит, тис. грн, (р.2*р.6)/100	0	8338	16676	33351	50027	66702	83378
11	Сума валового прибутку з урахуванням % за кредит, тис. грн, (р.9-р.10)	40648	42472	44296	47944	51592	55241	58889
12	Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
13	Сума податку на прибуток, тис. грн, (р.11*р.12)	7317	7645	7973	8630	9287	9943	10600
14	Сума чистого прибутку, який залишився в розпорядженні підприємства, тис. грн, р.11-р.13	33331	34827	36323	39314	42306	45297	48289
15	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (коефіцієнт фінансової рентабельності), (р.14*100)/р.1	21,29	22,24	23,20	25,11	27,02	28,93	30,84
16	Ефект фінансового левериджу	0,00	0,96	1,71	3,00	3,89	4,36	4,43

Дані, представлені в таблиці свідчать, що ефект фінансового важеля досяг свого максимального значення при сьомому варіанті залучення капіталу, а саме 156578 тис. грн власного капіталу та 391445 тис. грн позикового

капіталу або 29% власного капіталу та 71% позикового. Так як варіанти 2–6 залучення додаткового позикового капіталу приносили зростання ефекту фінансового важеля, то можна зробити висновок про те, що таке залучення є також вигідним для підприємства. Поряд з ефектом фінансового важеля варто враховувати такий показник, як коефіцієнт фінансової рентабельності, максимальне значення якого було отримане також саме при сьомому варіанті залучення капіталу.

Таким чином, проведення багатоваріантних розрахунків з використання механізму фінансового левериджу дозволяє визначити оптимальну структуру капіталу, яка забезпечує максимізацію рівня фінансової рентабельності.

Розглянемо наступний метод, а саме метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Метод оптимізації структури ресурсів за критерієм мінімізації його вартості ґрунтується на попередній оцінці власного та залученого капіталу за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу.

При цьому залучення власних коштів являється платним, вартість власної частини капіталу прийнято на рівні очікуваних дивідендних виплат, розрахованих з метою зацікавлення інвесторів, а вартість позикового капіталу встановлюється з урахуванням податкового коректора, оскільки частина доходу, спрямована на сплату відсотків за кредитами, звільняється від оподаткування податком з чистого прибутку підприємств. Процес оптимізації структури за даним методом наведений у табл. 3.3.

З даних таблиці випливає, що мінімальна величина середньозваженої вартості капіталу ПрАТ «Електротехнологія» досягається у варіанті III (5,09%) при співвідношенні власного та позикового капіталу 67% : 33%. В свою чергу максимальна величина середньозваженої вартості капіталу досліджуваного підприємства спостерігається у варіанті VII (10,43%) за умови фінансування діяльності підприємства у співвідношенні власних і позикових джерел 29% : 71%.

Таблиця 3.3 – Оптимізація структури капіталу підприємства
ПрАТ «Електротехнологія» за критерієм мінімізації його вартості

Показник	Варіант						
	I	II	III	IV	V	VI	VII
1	2	3	4	5	6	7	8
Варіанти структури капіталу, %	100	80	67	50	40	33	29
а) власний капітал							
б) позиковий (кредит)	0,00	20	33	50	60	67	71
Варіанти структури капіталу, тис. грн	156578	156578	156578	156578	156578	156578	156578
а) власний капітал		8					
б) позиковий (кредит)	0	39145	77121	156578	234867	317901	383346
Рівень передбачених дивідендних виплат, %	7	7	7	7	7	7	7
Рівень ставки процента за кредит з урахуванням премії за ризик, %		21,3	21,8	22,3	22,8	23,3	23,8
Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
Податковий коректор	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82
Рівень ставки процента за кредит з урахуванням податкового коректора	0,00	17,47	17,88	18,29	18,70	19,11	19,52
Вартість складових елементів капіталу, %:							
а) власної частини капіталу	7	5,6	4,69	3,5	2,8	2,31	2,03
б) позикової частини	-	3,5	5,9	9,1	11,2	12,8	13,9
Середньозважена вартість капіталу, %	7,00	5,18	5,09	6,32	7,85	9,34	10,43

Така висока вартість власного капіталу пов'язана із високим значенням коефіцієнту рентабельності власного капіталу, який склав у 2018 році 25,96.

Розрахуємо середньозважену вартість капіталу підприємства виходячи із існуючої структури капіталу з метою порівняння та визначення оптимальної структури (табл. 3.4).

З метою зменшення середньозваженої вартості капіталу підприємства з 6,09% до 5,09% необхідним є змінити структуру капіталу на наступну: 67% власного капіталу та 33% позикового. За такої структури для досліджуваного підприємства зменшиться рівень фінансового ризику, що є позитивним

фактором для його діяльності.

Таблиця 3.4 – Визначення середньозваженої вартості капіталу
ПрАТ «Електротехнологія» при існуючій структурі капіталу за 2018 рік

Показник	Існуючий варіант структури капіталу
Варіанти структури капіталу, %	52,03
а) власний капітал	
б) позиковий (кредит)	47,97
Варіанти структури капіталу, тис. грн	156578
а) власний капітал	
б) позиковий (кредит)	144361
Рівень передбачених дивідендних виплат	7
Рівень ставки процента за кредит з урахуванням премії за ризик, %	22,3
Ставка податку на прибуток	0,18
Податковий коректор	0,82
Рівень ставки процента за кредит з урахуванням податкового коректора	18,29
Вартість складових елементів капіталу, %:	
а) власної частини капіталу	3,64
б) позикової частини	8,77
Середньозважена вартість капіталу, %	6,09

Вважаємо за необхідно здійснити розрахунки ще й за третьою методикою – за методом оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Даний метод пов'язаний із процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства.

В економічній літературі виокремлюють три підходи до фінансування груп активів підприємства, що наведені у табл. 3.5. При цьому, КПК – короткостроковий позиковий капітал; ДПК – довгостроковий позиковий капітал; ВК – власний капітал.

Розподілимо загальну суму оборотних активів підприємства», яку підприємство має на кінець 2018 р., на постійну та змінну частини.

Таблиця 3.5 – Підходи до фінансування груп активів підприємства

Склад активів підприємства	Консервативний підхід	Компромісний підхід	Агресивний підхід
Змінна частина оборотних активів	КПК	КПК	КПК
Постійна частина оборотних активів			
Необоротні активи	ДПК + ВК	ДПК + ВК	ДПК + ВК

Зокрема до постійної частини ми віднесемо виробничі запаси підприємства та незавершене виробництво на кінець аналізованого року, інші оборотні активи, а також середньорічну суму дебіторської заборгованості підприємства та середньорічну суму грошових коштів підприємства. Відповідно до складу змінної частини оборотних активів підприємства ми віднесемо вартість товарів та готової продукції підприємства на кінець аналізованого року, а також суми перевищення обсягів дебіторської заборгованості та грошових коштів підприємства на кінець 2018 року над їх середньорічними розмірами (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Розподіл оборотних активів ПрАТ «Електротехнологія», сформованих на кінець 2018 року, на постійну та змінну частини, тис. грн

Вид оборотних активів підприємства	Постійна частина	Змінна частина
Виробничі запаси	14832	0
Незавершене виробництво	8478	0
Готова продукція	0	12954
Товари	0	12
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	41192	-12340
Дебіторська заборгованість за розрахунками	9225	1104
Інша поточна дебіторська заборгованість	4700	-3420
Грошові кошти та їх еквіваленти	2890	-984
Інші оборотні активи	86	0
Всього	81403	-2674

Схематично модель фінансування оборотних активів

ПрАТ «Електротехнологія» відображено на рис. 3.2.

Необоротні активи (188047 тис. грн) 70,48%	} Власний капітал + Довгостроковий капітал (187702 тис. грн) 62,37%
Постійна частина ОА (81403 тис. грн) 30,51%	
Змінна частина ОА (-2674 тис. грн) -1,0%	} Короткостроковий капітал (113237 тис. грн) 37,63%

Рис. 3.2 – Модель фінансування активів ПрАТ «Електротехнологія» за 2018 рік

На основі даних рис. 3.2 можна зробити висновки, що за рахунок короткострокового позикового капіталу фінансуються: змінна частина оборотних активів та постійна частина оборотних активів та незначна частина необоротних активів. За рахунок довгострокового позикового капіталу та власного капіталу ПрАТ «Електротехнологія» фінансується близько 99,8% необоротних активів. На основі такої структури фінансування своїх активів можна зробити висновок, що ПрАТ «Електротехнологія» використовує агресивний підхід до фінансування активів.

При цьому на кінець 2018 року підприємство мало наступну структуру свого капіталу (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Структура капіталу ПрАТ «Електротехнологія» на кінець 2018 року

Джерело капіталу	Сума, тис. грн	Питома вага, %
Власний капітал, тис. грн	156578	52,03
Довгостроковий позиковий капітал, тис. грн	31124	10,34
Поточні зобов'язання, тис. грн	113237	37,63
Всього джерел, тис. грн	300939	100,00

Запропонуємо ПрАТ «Електротехнологія» в плановому періоді наблизити політику фінансування активів до компромісної. Спираючись на тенденції зміни валюти балансу підприємства та окремих його статей в 2018 році порівняно із 2017 роком, спрогнозуємо на плановий період обсяги необоротних та оборотних активів, очікуючи, що збережуться попередні тенденції. Так, необоротні активи будуть сформовані в розмірі 253862 тис. грн.

Відповідно, виходячи із структури поділу оборотних активів на постійну та змінну частини, можемо спрогнозувати, що постійна частина оборотних активів в плановому періоді буде сформована в розмірі 137571 тис. грн, а змінна – 5349 тис. грн. Розглянемо прогнозовану модель фінансування оборотних активів для підприємства ПрАТ «Електротехнологія» в 2019 році (рис. 3.3).

Необоротні активи (253862 тис. грн) 65,75%	} Власний капітал + Довгостроковий капітал (249539 тис. грн) 63,75%
Постійна частина ОА (137571 тис. грн) 35,63%	
Змінна частина ОА (-5349 тис. грн) - 1,38%	} Короткостроковий капітал (141895 тис. грн) 36,25%

Рис. 3.3 – Прогнозована модель фінансування активів ПрАТ «Електротехнологія» на 2019 рік

За рахунок від’ємного значення змінної частини оборотних активів ми можемо знизити розмір залученого короткострокового капіталу на 5349 тис. грн до 136546 тис. грн. Відповідно здійснених розрахунків визначимо прогнозовану структуру капіталу підприємства при використанні компромісної моделі фінансування його активів (табл. 3.8).

Таким чином, за третьою методикою ми пропонуємо зменшення залучення позикового капіталу до 40%, пропонована структура призведе до

зменшення фінансових ризиків, що несе підприємство.

Таблиця 3.8 – Прогнозована структура капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія» на 2019 рік

Джерело капіталу	Сума, тис. грн	Питома вага, %
Власний капітал	234860	60,00
Довгостроковий позиковий капітал	20027	5,12
Поточні зобов'язання	136546	34,88
Всього джерел	391434	100

За результатами трьох методик ми отримали результати розрахунку, тому для визначення оптимальної структури капіталу для ПрАТ «Електротехнологія» необхідно їх узагальнити:

- за першою методикою – 29% власного капіталу, 71% позикового;
- за другою методикою – 67% власного капіталу, 33% позикового;
- за третьою методикою – 60% власного капіталу, 40% позикового.

Отже, ми вважаємо, що для ПрАТ «Електротехнологія» оптимальною структурою капіталу на даний момент є така структура капіталу: 67% власного капіталу, 33% позикового капіталу. За такої структури ПрАТ «Електротехнологія» зменшить середньозваженої вартості капіталу з 6,09% до 5,09%. Така структура дозволить зменшити рівень фінансового ризику підприємства та рівень залежності підприємства від позикових ресурсів, що призведе до зменшення значення коефіцієнта фінансування і, як наслідок, збільшення рівня ефективності використання капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія».

Метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків дав змогу зробити висновок, що керівництво підприємства віддає перевагу агресивному підходу до формування оборотних активів, який не забезпечує повного задоволення поточної потреби у всіх їх видах не створює нормальних страхових їх розмірів на випадок найбільш типових збоїв в ході операційної діяльності підприємства.

3.2 Стратегічне управління власним капіталом підприємства за

ситуаційним підходом

Одним із фундаментальних принципів функціонування підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності – є самофінансування, під яким традиційно розуміють забезпечення фінансових потреб підприємства (як поточної виробничо-господарської діяльності, так і розвитку) за рахунок власних джерел. З огляду на вплив процесів самофінансування на показники фінансової незалежності та фінансової стійкості підприємства, джерела самофінансування в контексті стратегічного управління процесом формування власного капіталу варто виділяти окремою складовою [8].

Очевидно, що методика аналітичної оцінки процесів самофінансування на окремо взятому підприємстві вимагає, передусім, виділення власних джерел самофінансування. Щодо класифікації власних джерел фінансування (джерел самофінансування), яка наводиться у фаховій літературі, фінансові аналітики застосовують різні підходи:

Перший підхід. До власних власного капіталу у контексті самофінансування відносять чистий прибуток (прибуток від усіх видів діяльності після сплати податку на прибуток) та амортизаційні відрахування;

Другий підхід. До власних власного капіталу зараховують лише ресурси, відображені в балансі підприємства як власний капітал. За такого підходу до джерел формування власних ресурсів належать надходження від власників і прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства;

Третій підхід. До джерел самофінансування включають (з уточнюючою назвою прихованого самофінансування), крім інших власних джерел, так звані «стійкі пасиви» – сформовані на підприємстві за рахунок витрат резерви та забезпечення. Інколи до складу «стійких пасивів» пропонується також включати кредиторську заборгованість.

Кожен із зазначених підходів має певну аргументацію й зумовлений особливостями процесів формування власного капіталу підприємства.

Амортизаційні відрахування є стабільним джерелом власного капіталу.

їх цільове економічне призначення – забезпечувати відтворення основних засобів і нематеріальних активів. У сучасних умовах господарювання розподіл і використання амортизаційних відрахувань не завжди супроводжуються створенням відокремлених грошових фондів (це записується обов'язковим лише для підприємств державної форми власності для контролю за цільовим використанням цих коштів). На підприємствах недержавної форми власності амортизаційний фонд як такий здебільшого не формується, й відповідні кошти виступають фактично як власні фінансові ресурси багатоцільового призначення.

На наш погляд, включення амортизаційних відрахувань до складу джерел самофінансування при проведенні аналізу процесів формування власного капіталу на підприємстві є обов'язковим для адекватної оцінки цих процесів. При цьому саме прибуток і амортизаційні відрахування характеризуються як власні внутрішні джерела й можуть класифікуватись як чисте внутрішнє самофінансування.

Пасиви балансу підприємства у складі власного капіталу безпосередньо не відбивають амортизаційних відрахувань, тому другий із перелічених вище традиційних підходів не враховує це джерело самофінансування (як не береться до уваги амортизація при визначенні коефіцієнтів, що традиційно застосовуються для характеристики фінансового стану підприємства).

Інформація, що міститься в балансі підприємства та звіті про рух власного капіталу, дає змогу безпосередньо виділити такі джерела формування власного капіталу [23]:

- надходження від власників;
- чистий прибуток;
- інші надходження й операції, що збільшують власний капітал підприємства (зокрема, у вигляді безкоштовно отриманих ним необоротних активів, дооцінки необоротних активів).

Остання складова зазвичай узагалі залишається поза увагою при розгляді фінансовими аналітиками джерел самофінансування, що, ймовірно,

зумовлено особливостями формування цих елементів власного капіталу чи їх не грошовою формою. На наш погляд, зазначені джерела збільшення власного капіталу також доцільно відносити до складу джерел самофінансування, хоча при цьому вони потребують відокремлення у класифікації джерел самофінансування. Надходження від власників та інші джерела збільшення власного капіталу можуть у сукупності класифікуватись як корпоративне самофінансування.

Як приховане самофінансування (у третьому із вищезазначених підходів) здебільшого розглядають створення забезпечень наступних виплат і платежів (для виплат персоналові, для нарахувань у фонди соціального страхування, на додаткове пенсійне забезпечення, для виконання зобов'язань перед кредиторами, для погашення безнадійної дебіторської заборгованості та ін.) і поточні зобов'язання перед персоналом. Але нормальна діяльність підприємства пов'язана також із можливістю залучення ресурсів комерційного кредитування (відстрочення платежу) при оплаті підприємством придбаних сировини, матеріалів, послуг, відстрочки (чи розстрочки) податків, отримання авансів за довгостроковими контрактами тощо.

На наш погляд, ці фінансові ресурси можуть обґрунтовано розглядатись як прирівняні до власних (так звані «стійкі пасиви» в термінології радянських часів) і включатися до складу джерел самофінансування. Їх використання здійснюється, як правило, на безоплатній основі, чим такі фінансові залучення принципово відрізняються від залучень позикового капіталу в рамках банківських кредитів чи облігаційних позик. Щодо зазначених джерел фінансування нами запропонована узагальнююча назва «комерційне самофінансування» (замість «прихованого само фінансування»), що відбиває економічну сутність процесів, які призводять до відповідного збільшення власного капіталу підприємства та здебільшого обумовлені політикою комерційних відносин із контрагентами.

З огляду на вищевикладене, нами пропонується здійснювати стратегічне управління процесів формування власного капіталу, базуючись на оцінках

приросту (зменшення) власного капіталу підприємства.

У основі оцінки приросту власного капіталу підприємства за рахунок чистого внутрішнього самофінансування – частина чистого прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства (тезаврований прибуток), та нарахована амортизація; корпоративного самофінансування – надходження від власників та результати інших операцій, що ведуть до змін у власному капіталі; комерційного самофінансування – чистий приріст зобов'язань, обумовлених операціями комерційного характеру, та інших зобов'язань, крім фінансових – перед банками та іншими фінансовими установами; фінансового кредитування – збільшення фінансових зобов'язань перед банками та іншими фінансовими установами.

У табл. 3.9 наведено джерела збільшення власного капіталу підприємства за кожною із зазначених класифікаційних груп.

Таблиця 3.9 – Класифікація процесів формування власного капіталу за джерелами фінансування [5]

Класифікаційна ознака	Джерела збільшення власного капіталу
Чисте внутрішнє самофінансування	Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства (тезаврований прибуток)
	Амортизаційні відрахування
Корпоративне самофінансування	Надходження від власників, що ведуть до збільшення власного капіталу
	Інші зовнішні надходження та результати операцій, що ведуть до збільшення власного капіталу
Комерційне самофінансування	Зобов'язання, обумовлені операціями комерційного характеру (стійкі пасиви) у складі: - забезпечень наступних витрат і платежів; - відстрочених податкових зобов'язань; - заборгованості за довгостроковими та поточними зобов'язаннями (крім зобов'язань за фінансовими кредитами); - доходів майбутніх періодів
Фінансове кредитування та інші збільшення зобов'язань	Зовнішні надходження та результати операцій, що ведуть до збільшення позичкового капіталу чи змін його структури

З метою більш стислого викладу таблиця містить коментарі лише щодо ситуацій збільшення власного капіталу підприємства.

Однією з принципових особливостей запропонованого підходу до здійснення оцінки приросту власного капіталу підприємства (як за окремими

класифікаційними групами джерел фінансування, так і в цілому по підприємству) є те, що в основу оцінки збільшення зобов'язань, які примножують фінансові ресурси підприємства, покладено їх «чистий приріст».

Відповідні оцінки «чистого приросту» зобов'язань, віднесених у запропонованій класифікації до джерел комерційного самофінансування, здійснюються шляхом таких корегувань: приріст зобов'язань, відображений за відповідними статтями пасивів балансу (забезпечень наступних витрат і платежів, відстрочених податкових зобов'язань, інших довгострокових зобов'язань, поточних зобов'язань, крім зобов'язань за фінансовими кредитами, та доходів майбутніх періодів) корегується (зменшується) на приріст активів за такими їх статтями, як довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи, векселі одержані, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, дебіторська заборгованість за розрахунками, інші види поточної дебіторської заборгованості, витрати майбутніх періодів.

Хід подій і зміна обставин свідчать, що до оцінки приросту власного капіталу підприємства потрібно ставитися з максимальною увагою і добирати методологію стратегічного управління до практики управлінської діяльності залежно, від конкретних умов. Тому, на нашу думку, для вітчизняних суб'єктів господарювання найдоцільнішим є ситуаційний підхід до встановлення меж і шляхів впровадження стратегічного управління процесом формування власного капіталу. Сучасні ринкові відносини змушують більшість вітчизняних підприємств працювати в умовах невизначеності й обмежень: урахування різних точок зору осіб, які приймають рішення; нестабільності зовнішнього середовища; труднощів збирання й опрацювання інформації тощо. У нових умовах господарювання стає дедалі важче втілювати тактику ухиляння від прийняття рішень, пов'язаних із ризиком і невизначеністю, яку підприємства проводили раніше. Для будь-якого підприємства зовнішнє середовище являє собою в першу чергу сферу, яка майже не

підпорядковується його впливу. Тому якщо не брати до уваги окремих випадків формування зовнішнього середовища під дією конкретного підприємства, головною умовою досягнення цілей є адаптація до умов середовища. Процес забезпечення адаптації передбачає такі етапи:

- виявлення некерованих факторів, вплив яких на процес прийняття стратегічних рішень теоретично можливий;
- моделювання та емпіричний вимір інтенсивності впливу некерованих факторів як на керовані фактори, так і на результати діяльності;
- визначення результатів стратегічних рішень за конкретним значенням некерованих факторів.

Як тільки в процесі вибору стратегічного рішення відкриваються конкретні альтернативи, з'являється і достовірніша інформація, яка ставить під сумнів обґрунтованість початкового вибору. Отже, стратегічне управління процесом формування власного капіталу нерозривно пов'язане зі зміною обставин і умов, що зумовлює застосування ситуаційного підходу.

Ситуаційний підхід, на нашу думку, заслуговує на особливу увагу, оскільки то основі лежить концепція, яка може застосовуватися до всіх суб'єктів господарювання. Важливо те, що визначаючи послідовність процедур у процесі стратегічного управління процесом формування власного капіталу підприємства, ситуаційний підхід враховує як конкретні особливості на фіксований момент часу, так і динаміку змін у певному інтервалі часу.

Визнання ситуації вирішальним фактором дає змогу застосовувати ті методи і прийоми формування стратегії, які найбільше відповідають конкретним обставинам і умовам зовнішнього середовища. Виходячи з цього, критерієм ефективності методу чи прийому є його відповідність ситуації. Використання принципів і методів ситуаційного підходу на етапі стратегічного управління і під час прийняття рішень щодо вибору стратегії та її реалізації схематично зображено на рис. 3.4.

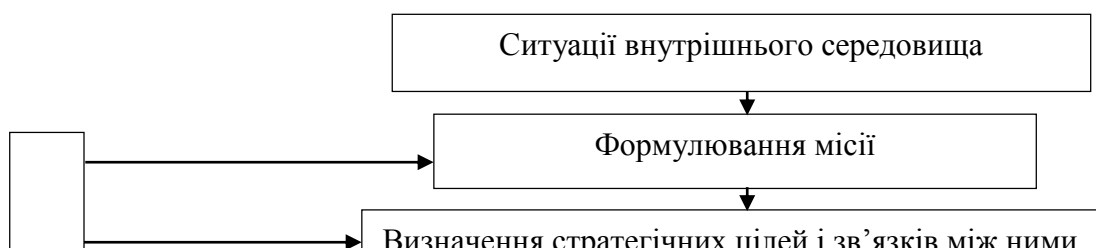

Рис. 3.4 – Концептуальна схема ситуаційного підходу до формування стратегії управління власним капіталом підприємства.

Застосування ситуаційного підходу до динамічної зміни ситуацій цілком характерне для стратегічного управління. Це пов'язане як із внутрішнім, так і зовнішнім середовищами суб'єкта господарювання, які володіють об'єктивною здатністю до постійних змін.

Особливо це стосується опису ситуацій макросередовища й безпосереднього середовища, відомості про які не можуть бути повними через об'єктивні причини.

Така особливість ситуаційного підходу, як наявність свободи волевиявлення, характерна для стратегічного управління, бо і стратегічним аналізом, і визначенням місії і цілей, а також прийняттям рішень щодо вибору стратегії та їх виконанням займаються менеджери, котрі мають власні інтереси й цілі та здатні діяти на власний розсуд.

Таким чином, ситуаційний підхід до стратегічного управління процесом формування власного капіталу підприємства, зберігаючи на концептуальному рівні застосування методів різного характеру, моделює процес стратегічного управління як набір ситуаційних змінних і процедур. Тобто ситуаційний підхід дає можливість підвищити рівень інструментальності під час визначення і виконання стратегій залежно від реальних обставин та умов.

Перелічені особливості ситуаційного підходу дають змогу сформувати стратегію управління процесом формування власного капіталу будь-якого суб'єкта господарювання з максимальним наближенням до ситуацій, що складаються на ринку його діяльності.

Висновки до третього розділу

Оптимізація структури капіталу являє собою одну із найбільш важливих та складних задач, що вирішуються в процесі управління фінансами підприємства. Оптимальна структура капіталу – це таке відношення використання власних та позикових ресурсів, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість.

Для більшої обґрунтованості та наукової значимості отриманих результатів розрахунки оптимальної структури капіталу для ПрАТ «Електротехнологія» були проведені за усіма трьома зазначеними

методами.

В результаті оптимізації оптимальною структурою капіталу для досліджуваного підприємства було визначено наступну структуру: 67% власного капіталу, 33% позикового. За такої структури на підприємстві ПрАТ «Електротехнологія» зменшить середньозваженої вартості капіталу з 6,09% до 5,09%. Така структура дозволить зменшити рівень фінансового ризику підприємства та рівень залежності підприємства від позикових ресурсів, що призведе до зменшення значення коефіцієнта фінансування і, як наслідок, збільшення рівня ефективності використання капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія».

Пропонується зберігаючи на концептуальному рівні застосування методів різного характеру, моделювати процес стратегічного управління власним капіталом підприємства з максимальним наближенням до ситуацій, що виникають в середовищі його функціонування. Сформовані науково-практичні рекомендації дозволяють удосконалити структуру капіталу підприємства, а також обґрунтувати беззаперечну необхідність проведення управління механізмом формування власного капіталу в умовах конкурентного середовища.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах ведення господарської діяльності капітал відіграє значну роль у розвитку підприємства, забезпеченні інтересів його власників та є важливим елементом в управлінні фінансовим станом підприємства. Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення його активів та являє собою один з найважливіших елементів, які є загальною сумою фінансових ресурсів підприємства.

У науковій літературі науковцями з позицій теорії і практики висвітлюються різні думки з приводу власного капіталу. Аналіз вітчизняної і зарубіжної економічної літератури свідчить про неоднозначність трактування категорії «власний капітал». На нашу думку, погляди на власний капітал можна розділити на три частини: визначення власного капіталу як суми вкладеного капіталу засновниками і накопиченого капіталу в процесі діяльності підприємства, як чисту вартість майна або різниці між активами і зобов'язаннями підприємства та погляд крізь призму «теорії власності» як обсяг прав та інтересів власника підприємства.

Класифікація власного капіталу підприємства дозволяє більш цілеспрямовано керувати ефективністю його використання та управління. Важливим вимірником ефективності виробничої і комерційної діяльності підприємства є динаміка власного капіталу. Здатність власного капіталу до самозростання характеризує прийнятний рівень формування чистого (нерозподіленого) прибутку підприємства, його здатності підтримувати фінансову рівновагу за рахунок власних джерел. Зменшення частки власного капіталу в загальному обсязі капіталу акціонерного товариства свідчить про втрату фінансової незалежності.

У процесі управління власним капіталом необхідно враховувати внутрішні та зовнішні особливості ведення бізнесу та чітко виокремлювати загрози та можливості. Основними факторами внутрішнього середовища, що

необхідно враховувати у процесі управління власним капіталом є: специфіка виробництва; особливості збутової діяльності; обсяги та структура майна підприємства; джерела формування позикового капіталу; наявність інноваційних технологій. Зовнішнє середовище підприємства також визначає ефективність управління власним капіталом.

Всебічне та професійне використання методів фінансового аналізу капіталу підприємства дає змогу керівництву заздалегідь прогнозувати негативні тенденції розвитку компанії та вчасно приймати відповідні управлінські рішення задля зменшення можливих втрат або їх уникнення. Це постає окремим важливим завданням в умовах кризових ситуацій в сучасній економіці, які мають негативний вплив на фінансовий стан підприємства та його господарську діяльність.

Особливості управління капіталом промислового підприємства нами було здійснено на прикладі підприємства ПрАТ «Електротехнологія».

ПрАТ «Електротехнологія» є промисловим підприємством основним видом діяльності якого є виробництво обладнання для металургійних підприємств. Також підприємство спеціалізується на ремонті і технічному обслуговуванні машин і устаткування промислового призначення.

Чистий прибуток підприємства протягом аналізованого періоду демонстрував позитивну динаміку та у 2018 році становив 18050 тис. грн, що на 17968 тис. грн більше ніж у 2016 році. Збільшення показників рентабельності свідчить про ефективне використання активів підприємства.

Чистий оборотний капітал протягом аналізованого періоду мав від'ємне значення, при цьому порівнюючи з кінцем 2016 року його від'ємне значення суттєво зменшилось, що є позитивним моментом.

Невідповідність показників ліквідності рекомендованим значенням свідчить про нераціональне використання капіталу підприємством ПрАТ «Електротехнологія» але при цьому за усіма показниками прослідковується позитивна динаміка щодо їх збільшення.

Проведений аналіз власного капіталу ПрАТ «Електротехнологія» та

ефективності його використання дав змогу зробити висновок, що підприємство на достатньому рівні володіє власним капіталом. Коефіцієнт фінансової стабільності, який показує у скільки разів сума власного капіталу перевищує розмір залученого капіталу протягом 2016–2018 років відповідно протягом аналізованого періоду збільшувався, а на кінець 2018 року даний коефіцієнт відповідав нормативному значенню.

Основну частку в структурі власного капіталу займає капітал у дооцінках та нерозподілений прибуток. Показники ефективності використання власного капіталу майже всі знаходяться в межах рекомендованих значень.

Дані аналізу засвідчили, що позиковий капітал, яким володіє підприємство, використовується достатньо ефективно. Протягом 2018 року для здійснення одного обороту позикових коштів, авансованих у діяльність підприємства, потрібен був 154 дні, це на 53,51 дні менше, ніж у 2016 році. Відповідно, коефіцієнт оборотності позикового капіталу збільшився на 0,61 або 34,75%. Отже необхідно зазначити, що протягом аналізованого періоду показники ефективності позикових коштів покращились, підприємство отримує прибуток за рахунок інтенсивного використання позикового капіталу.

З метою підвищення рівня ефективності використання капіталу на підприємстві ПрАТ «Електротехнологія» нами запропоновано оптимізувати структуру капіталу підприємства.

Оптимізація структури капіталу являє собою одну із найбільш важливих та складних задач, що вирішуються в процесі управління фінансами підприємства. Оптимальна структура капіталу – це таке відношення використання власних та позикових ресурсів, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість.

Для більшої обґрунтованості та наукової значимості отриманих

результатів розрахунки оптимальної структури капіталу для ПрАТ «Електротехнологія» були проведені за усіма трьома зазначеними методами.

В результаті оптимізації оптимальною структурою капіталу для досліджуваного підприємства було визначено наступну структуру: 67% власного капіталу, 33% позикового капіталу. За такої структури на підприємстві ПрАТ «Електротехнологія» зменшить середньозваженої вартості капіталу з 6,09% до 5,09%. Така структура дозволить зменшити рівень фінансового ризику підприємства та рівень залежності підприємства від позикових ресурсів, що призведе до зменшення значення коефіцієнта фінансування і, як наслідок, збільшення рівня ефективності використання капіталу підприємства ПрАТ «Електротехнологія».

Також підприємству доцільно здійснювати стратегічне управління механізмом формування власного капіталу за ситуаційним підходом, який дозволяє, зберігаючи на концептуальному рівні застосування методів різного характеру, моделювати процес стратегічного управління власним капіталом підприємства з максимальним наближенням до ситуацій, що виникають в середовищі його функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О. В., Мягих І. М., Росумака Т. Г. Власний капітал підприємства та проблеми його формування. *Інтелект XXI*. 2016. № 6. С. 161–169.
2. Беренда Н.І., Редзюк Т.Ю., Ворона К.В. Управління структурою капіталу підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 19(1). С. 14–18.
3. Бланк И.А. Управление формированием капитала. К.: «Ника-Центр», 2008. 656 с.
4. Бугай Н.О. Власний капітал як складова фінансової системи підприємства: проблематика та шляхи її вирішення. *Агросвіт*. 2016. № 21. С. 19–25.
5. Валіков В. П., Бондар В. П., Базілева К. В. Процес оптимізації структури капіталу промислового підприємства. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 33. С. 225–234.
6. Великій Ю. М., Тешева Л. В., Височін З. В. Управління оптимізацією структури капіталу підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 29(1). С. 68–72.
7. Воля Н. В., Могилова А. Ю. Проблеми управлінням капіталом підприємства та шляхи їх вирішення. *Молодий вчений*. 2014. № 6(1). С. 94–97.
8. Гайдис Н. М., Сокур В. В. Підвищення ефективності використання капіталу підприємства. *Вісник Університету банківської справи*. 2015. № 2. С. 114–118.
9. Гарасим П. М., Лобода Н. О., Гарасим М. П. Власний капітал підприємства як об'єкт обліково-аналітичної діяльності. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2015. Вип. 12(1). С. 67–73.

10. Гринюк І. Власний капітал як джерело фінансування оборотного капіталу підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2017. № 7–8. С. 78–88.

11. Гриців Є. В. Визначення економічної сутності капіталу підприємства та його функцій. *Управління розвитком*. 2014. № 11. С. 67–70.

12. Грінченко В. О. Теоретичні підходи до трактування поняття "капітал підприємства". *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 9(6). С. 179–183.

13. Данілова Л., Мельник О. Власний капітал підприємства і проблеми його формування. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2012.

14. Домбровська С. О. Оптимізація структури капіталу підприємства в умовах невизначеності економічного середовища. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 1. С. 100–107.

15. Домбровська С. О. Стратегічні орієнтири управління структурою капіталу підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. № 4. С. 113–119.

16. Єпіфанова І. Ю., Дрозд І. В. Сучасні підходи до аналізу ефективності управління власним капіталом підприємства. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 19(2). С. 71–76.

17. Єфименко Т. І., Леоненко П. М. Методологічний фундамент економічних поглядів М. І. Тугана-Барановського (до 150-річчя від дня народження). *Фінанси України*. 2015. № 2. С. 7–26.

18. Жорова Є.Р. Оптимізація фінансової структури капіталу підприємства. *Бізнес Інформ*. 2014. № 4. С. 330–335.

19. Заєць Т. О., Попович Б. І. Удосконалення структури капіталу підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 2. С. 101–104.

20. Івченко Л.В., Удовик Н.Л. Власний капітал: джерела формування та функції. *Молодий вчений*. 2016. № 1(1). С. 55–59.

21. Іщенко Я. П., Галайда Л. В. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 15(1). С. 146–148.

22. Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2014. Вип. 4. С. 153–156.

23. Капітал підприємств і банків: теоретичні основи формування та управління: монографія. / Р. А. Слав'юк та ін. К.: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. 330 с

24. Карпенко О. О., Семиволос І. І. Організаційно-економічний механізм управління капіталом підприємства. *Водний транспорт*. 2013. Вип. 1. С. 71–75.

25. Ковальчук І. В., Шевчук В. К. Основні етапи управління капіталом підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 6. С. 50–53.

26. Комазов П. В., Вакуленко Т. С. Управління структурою капіталу підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 4(1). С. 99–103.

27. Кошельок Г. В., Терещенко О. М. Оптимізація співвідношення власного та позикового капіталу підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 21(1). С. 116–121.

28. Кравченко А. В. Оцінка та аналіз ефективності менеджменту капіталу підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 1. С. 122–125.

29. Круш П. В., Мастюк Д. О. Еволюція теоретичних підходів визначення сутності капіталу підприємства. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2015. № 12. С. 198–206.

30. Кузнецова С.А. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 124 с.

31. Кучменко В. О. Економічна сутність поняття капіталу підприємства та його структури. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 33(1). С. 232–237.

32. Лемішко О. О. Концептуальні основи стійкого розвитку і вартості капіталу підприємства: аналітичний огляд. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2016. Вип. 1(1). С. 378–382.

33. Лотоцький М. Я. Оцінювання процесів формування та функціонування капіталу в аспекті фінансової безпеки підприємства. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2013. № 1. С. 113–125.

34. Магдалюк О. В. Визначення та вимірювання якості капіталу підприємства. *Стратегія економічного розвитку України*. 2018. № 42. С. 217–226.

35. Майборода О. В., Майборода О. Є., Гнезділов Б. С. Підходи щодо оптимізації структури капіталу підприємства. *Економічний простір*. 2017. № 120. С. 121–129.

36. Маматова Л. Ш. Оптимізація структури капіталу та її вплив на потенціал підприємства. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 34. С. 299–305.

37. Мельнік М.А. Економічні методи управління капіталом підприємства. *Вісник східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2014. № 1(208). С. 94–97.

38. Микитенко А. М. Формування системи управління власним капіталом підприємства. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2015. Т. 21. № 1. С. 93–101.

39. Михайленко О. В., Скоморохова С. Ю., Чернова А. О. Управління структурою капіталу підприємства за критерієм мінімізації його вартості. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2018. Вип. 30(2). С. 147–151.

40. Михайлишин Н. П., Данилюк І. В. Інформаційно-аналітичне

забезпечення управління власним капіталом підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2014. № 2. С. 127–133.

41. Міщук Є. В., Міщенко В. В. Особливості системи управління власним капіталом підприємства та шляхи її вдосконалення. *Агросвіт*. 2015. № 24. С. 46–49.

42. Обліково-аналітичне забезпечення управління капіталом підприємств торгівлі: теорія та практика: монографія. / Л.М. Янчева, Н.Б. Кашена, Г.Л. Чміль.: Х. ХДУХТ, 2016. 537с.

43. Олександренко І. В., Ніколаєва А. М., Пиріг С. О. Діагностика фінансового капіталу підприємства: методичний аспект. *Бізнес Інформ*. 2018. № 9. С. 166–174.

44. Олександренко І. В., Харитиніч М. В. Оптимізація структури капіталу підприємства. *Економічний форум*. 2017. № 4. С. 141–148.

45. Олександренко І. В. Управління власним капіталом підприємства. *Економічний форум*. 2016. № 3. С. 211–216.

46. Пилипенко О.І. Облік та аналіз власного капіталу: теорія і практика: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Київ, 2005. 20 с.

47. Польова О. Л., М'ярко́вська А. С. Оцінка ефективності управління власним капіталом підприємства. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 8. С. 27–34.

48. Пономарьов Д. Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 5. С. 53–58.

49. Потапова Н. О., Брежнєва Н. К. Обліково-аналітичні аспекти стратегічного управління власним капіталом промислового підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 7. С. 450–453 .

50. Рубаха М. В., Овчар О. А. Теоретичні аспекти політики управління власним капіталом підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2015. Т. 20, Вип. 3. С. 142–145.

51. Рябикіна К. Г. Вимірювання ефективності управління капіталом підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 3. С. 253–259.

52. Рябикіна К. Г. Капітал підприємства як об'єкт економічного управління. *Бізнес Інформ*. 2014. № 10. С. 23–29.

53. Савельєва Т. М. Напрямки удосконалення управління капіталом підприємства. *Економіка будівництва і міського господарства*. 2014. Т. 10, № 3. С. 191–196.

54. Садовська І.Б. Капітал-власність і капітал-функція в системі управлінського обліку: інституціональний підхід. *Економічні науки. Сер. Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(2). С. 220–232.

55. Сарапіна О. А., Шептіка Т. В. Управління власним капіталом підприємства. *Молодий вчений*. 2015. № 1(2). С. 53–57.

56. Сахарук Б. С. Удосконалення підходу до формування механізму забезпечення ефективності структурування акціонерного капіталу підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 27(2). С. 22–26.

57. Семенов А. Г., Ярошевська О. В. Оптимізація структури капіталу підприємства за критерієм максимізації його рентабельності. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2014. № 5. С. 117–128.

58. Сілакова Г. В., Петухова О. М. Сучасні погляди на управління власним капіталом підприємства. *Інтелект XXI*. 2018. № 3. С. 101–105.

59. Слободян Н. Г., Яценко Т. В. Аналіз та оптимізація структури капіталу в стратегії підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. Вип. 17(4). С. 137–140.

60. Сокур М. І., Божик Д. П. Підвищення конкурентоспроможності підприємства шляхом оптимізації структури капіталу. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Сер.: Економічні науки*. 2013. Вип. 3. С. 40–47.

61. Стащук О. В., Гриценюк А. В. Структура капіталу підприємства в контексті досягнення його фінансової стійкості. *Наукові записки*

Національного університету "Острозька академія". Сер.: Економіка. 2012. Вип. 19. С. 223–225.

62. Ужва А. М., Нікітіна Я. В. Порядок формування власного капіталу у фінансовій звітності підприємства. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(4). С. 309–316.*

63. Фінансовий аналіз: підручник. / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 536 с.

64. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / За заг. ред.. І.О. Школьник та В.М. Кремень [І.О. Школьник, В.М. Кремень, С.М. Козьменко та ін.]. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 488с.

65. Харчук С. А. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення. *Економіка та держава. 2015. № 6. С. 110–113.*

66. Хмелевська А.В., Незборецька Г.М. Власний капітал за атрибутами об'єкту бухгалтерського обліку. *Сталий розвиток економіки. 2011. № 4. С. 192–194.*

67. Чемчикаленко Р. А. Економічна сутність капіталу підприємства як об'єкту управління. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2016. № 2(2). С. 41–44.*

68. Щепіна Т. Г., Люлько У. В. Особливості ефективного формування і використання капіталу підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2015. Вип. 40. С. 91–95.*

69. Югас Е. Ф., Олексик О.І. Економічна сутність та види капіталу підприємств. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка. 2014. Вип. 2 (43). С. 63–67.*

70. Юрій Е. О., Бербека Л. А. Місце дослідження структури капіталу в оцінці фінансової стійкості підприємства. *Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 22. С. 146–149.*

71. Bernstein L.A., John J. Wild. *Financial Statement Analysis: Theory, Application and Interpretation.* McGraw Hill, 2006. 738 p.

72. Brigham E.F., Ehrhardt M. C. *Financial management: theory and practice.*

Thomson South-Western, 2008. 1074 p.

73. Chang C., Lee A. C., Lee C. F. Determinants of capital structure choice: A structural equation modeling approach. *The Quarterly Review of Economics and Finance*. Vol. 49. Is. 2, May 2009. P. 197–213.

74. Fabozzi F.J. Financial Management and Analysis. John Wiley & Sons, Inc., 2008. 1022 p.

75. Piketty T. Capital in the Twenty-First Century. Translated by Arthur Goldhammer. London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2014. 685 p.

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Толочко Аліна Олександрівна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування, освітньої програми «Фінанси і кредит» , адреса електронної пошти _____,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Управління власним капіталом підприємства ПрАТ «Електротехнологія» у сучасних умовах господарювання» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям *академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.*

Дата _____ Підпис _____

Толочко А.О.

Дата _____ Підпис _____

Зборовська О.М.

ДОДАТОК А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ПрАТ «Електротехнологія» на 31 грудня.

Актив	Код рядка	2016	2017	2018
1	2	3	4	4
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	98	56	25
первісна вартість	1001	124	56	25
накопичена амортизація	1002	26	0	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	17091	11762	14557
Основні засоби	1010	73490	128164	162109
первісна вартість	1011	82289	128164	162109
знос	1012	8799	0	0
Інвестиційна нерухомість	1015	61	65	65
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	13586	13567	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	6	11286
Інші необоротні активи	1090	10	6	0
Усього за розділом I	1095	104346	153627	188047
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	23913	30808	36276
виробничі запаси	1101	9643	11166	14832
незавершене виробництво	1102	4388	4980	8478
готова продукція	1103	9838	14535	12954
товари	1104	43	127	11
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Векселі одержані	1120	28	0	12
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	5479	28852	53531
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	538	650	201
з бюджетом	1135	6244	9675	7918
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	3	0
Заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	1	2	1
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	224	433	8968
Поточні фінансові інвестиції	1160	20	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	2165	1906	3874
готівка	1166	0	0	0
рахунки в банках	1167	1968	1905	3874
Витрати майбутніх періодів	1170	1008	1240	2016
Інші оборотні активи	1190	88	336	86
Усього за розділом II	1195	39707	73902	112871
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи	1200	3	27	21

вибуття				
Баланс	1300	144056	227556	300939

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	2016	2017	2018
1	2	3	4	4
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6609	6609	6609
Капітал у дооцінках	1405	45582	75018	98005
Додатковий капітал	1410	403	-555	-823
Резервний капітал	1415	5062	5062	5062
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4625	20864	47724
Усього за розділом I	1495	62281	106998	156578
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	4541	10538	12734
Довгострокові кредити банків	1510	2684	5641	7412
Інші довгострокові зобов'язання	1515	62	2249	432
Довгострокові забезпечення	1520	7744	9382	10540
Цільове фінансування	1525	9	6	5
Усього за розділом II	1595	15040	27845	31123
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	10956	17766	26908
Векселі видані	1605	200	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	45	281	186
товари, роботи, послуги	1615	34305	59252	56792
розрахунками з бюджетом	1620	289	4010	4723
у тому числі з податку на прибуток	1621	15	3677	56
розрахунками зі страхування	1625	170	156	110
розрахунками з оплати праці	1630	424	372	458
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	17137	902	105
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	140	140	140
Поточні забезпечення	1660	720	798	899
Доходи майбутніх періодів	1665	9	4	4
Інші поточні зобов'язання	1690	2339	9031	22913
Усього за розділом III	1695	66735	92713	113238
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	
Баланс	1900	144056	227556	300939

ДОДАТОК Б

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПрАТ «Електротехнологія» За 2016-2018 рр.

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	2016	2017	2018
1	2	4	4	3
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	135792	221105	313955
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-122850	-162726	-235823
Валовий: прибуток	2090	12942	58379	78132
збиток	2095	0	0	0
Інші операційні доходи	2120	4870	6510	4872
Адміністративні витрати	2130	-3846	-4277	-5250
Витрати на збут	2150	-7904	-11648	-18035
Інші операційні витрати	2180	-2408	-12764	-3111
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	3655	36201	56608
збиток	2195	0	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220	1267	21	59
Інші доходи	2240	273	500	46
Фінансові витрати	2250	-4597	-23579	-33762
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0
Інші витрати	2270	-86	-68	-1594
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	512	13074	21356
збиток	2295	0	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-430	0	0
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	-1868	-3307
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	82	11206	18050
збиток	2355			

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	2016	2017	2018
1	2	4	4	3
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-272	43321	38778
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0	0
Інший сукупний дохід	2445	-916	-1156	-327

Продовження Додатку Б

Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-1188	42165	38451
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	190	-7599	-6921
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-998	34566	31530
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-916	45772	49580

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	2016	2017	2018
1	2	4	4	3
Матеріальні затрати	2500	94598	148868	217095
Витрати на оплату праці	2505	11920	13270	15396
Відрахування на соціальні заходи	2510	4392	4879	4704
Амортизація	2515	8548	8832	14225
Інші операційні витрати	2520	28246	20873	12716
Разом	2550	147703	196703	264136